

**Podpirajte Rdeči križ
Tržaškega ozemlja
in postanite njegovi člani!**

Leto IV, št. 11. Uredništvo ul. Monfort 3 — Trst Trst 26. maja 1948. Spedizioni in abbon. postale II° gruppo. Cena: 15 ML, 10 JL. 4 din
TEKOCI RACUN ZA CONO A TRZ ASKEGA OZEMLJA: ZALOZNISTVO »PRIMORSKI DNEVNIK«, TRST 11-5374; ZA JUGOSLAVIJO PA: »PRIMORSKI DNEVNIK« - UPRAVA, LJUBLJ. 6-99 601-19.

Ob kongresu mladih delavcev

6. junija bo kongres mladih delavcev. Mladinci in mladinke se pripravljajo nanj s konferencami, na katerih razpravljajo o vseh svojih vprašanjih in volijo delegate, ki jih bodo na kongresu zastopali.

Mnogo je mladinskih vprašanj, ki terjajo nujne rešitve, toda glavno vprašanje, od katerega so odvisna vsa ostala, je težko gospodarsko stanje, posledica sabotiranja tržaškega gospodarstva s strani okupatorjev in njihovih domačih hlapcev. Zato pa se mladi prav dobro zaveda, da se mora rešiti ravno gospodarsko vprašanje, ki je tu pri nas bolj kot kjerkoli tesno povezano s političnim stanjem.

Posledice Marshallovega načrta se kažejo tudi pri nas. Se več, tu smo čutili že ves čas okupacijske vojaške uprave, ki je privedla do Marshallovega plana, politiko gospodarskega zasluživanja, katere namen je bil uničenje tukajšnje industrije, tako da bodo ameriški kapitalisti lahko postavili na tržaški trg svoje proizvode, da tako razpečajo svoje prezečke, ki leže v njihovih skladiščih. To je resnični namen akcije za dvig evropskega gospodarstva.

Da je to tako, nam potrjujejo vsakodnevne izkušnje iz vseh dežel, ki uživajo dobroto Marshallovega plana. Tako vidimo v Angliji, da narašča nezadovoljstvo celo med kapitalističnimi krogi, ki opažajo, da jih Združene Ameriške države z izgovorom pomoči tedno bolj podrejajo vplivu dolarja. Tako je moral Anglija sprejeti klavzulo, po kateri mora skriti svojo lažodelniško proizvodnjo, da se vskladi z načrti ameriških monopolistov in imperialistov. Težke posledice za domačo industrijo ima Marshallov plan tudi v Franciji, kjer so ameriški proizvodi preplavili tržišče. Zato ni prav nič čudnega, če ameriški imperialisti uveljavljajo pri nas svoj plan na škodo tržaške industrije.

Posledice te politike uničevanja tržaške industrije pa najbolj občutijo ravno mladi delavci, ki ne morejo najti zaposlitve. Kako je naša industrija zapostavljena, nam najbolj kažejo naslednji primeri. V ladjedelnici Sv. Marka lahko izdelajo 50.000 ton ladij, še tonaze na leto, v delu pa je le 15.000 ton, pri Sv. Roku 6.000 ton, sedaj pa ni nobenega dela, v tovarni strojev izkoriščajo njeno zmogljivost le za 60 odstotkov. V krizi so tudi mizarne delavnice in kemične tovarne; tekstilna in papirna industrija sta skoraj popolnoma zamrli. Stevilo brezposelnih znaša 28.000. Stevilo brezposelnih mladincev vedno bolj narašča. Aprila 1947 jih je bilo brezposelnih 4.000, februarja tega leta 6.500, aprila pa že 7.000. Poleg tega je še mnogo mladih, ki niso vpisani v seznamu brezposelnih.

Na 20.000 industrijskih delavcev odzade le 300 vajencev, kar znaša samo 1,5 odstotka, medtem ko bi moralo biti 25 odstotkov vajencev. Leta 1918 je bilo na 8000 pomorščakov, 3000 mladincev, od katerih 1000 vajencev, sedaj pa ni niti enega. Od tisočev državljanov, poldržavljanov in javnih nameščenikov, so le redki mladinci od 14 do 18 let, mladincev izpod 25 let, pa je tudi malo.

To je le nekaj podatkov, ki kažejo težki položaj naše industrije in naših mladih delavcev. Bolj jasne slike bližnjega Marshallovega plana res ne bi bila mogoče najti.

Vaša težka vprašanja stoje danes pred delovno mladino, pred mladimi delavci v industriji, kmetijstvu, obrtništvu in trgovini. Mladina se zato prav dobro zaveda, da jo čaka še težka borba, zaveda pa se tudi, da bo v tej borbi dosegla uspehe le, če bo enotna.

Vladimir Donda

Maršalu Titu ob rojstnem dnevu

Včeraj je maršal Tito praznoval 56 letnico svojega rojstva. Skupno z njim so jo praznovali vsi jugoslovanski narodi, ki jih tovariš Tito vodi v njihovi odločni borbi za izvedbo petletnega plana, za boljšo bodočnost vsega delovnega ljudstva, za zgraditev socializma; praznovalo jo je tudi tržaško delovno ljudstvo.

Tovariš Tito je vodil naše ljudstvo v najtežjih dneh njegove zgodovine proti okupatorjem in njihovim domačim hlapcem, vodil ga je z odločno roko do zmage in svobode. Ta svoboda je zasijala tudi nam, toda le za kratko dobo. Zaradi spletke in podlih računov imperialistov in reakcionarjev se mora naše ljudstvo zopet boriti proti fašizmu, ki je prve dni maja 1945 ležal popolnoma širi v prahu. Okupatorji so bili tedaj uničeni, toda osnove, iz katerih se je porodil fašizem, so ostale.

Naše ljudstvo, naše delovne množice, ki se morajo še vedno težko boriti za svojo svobodo, pa gledajo z zaupanjem v bodočnost. Z zaupanjem gledajo na novo Jugoslavijo, na njene največje sine, ki jo vodi k vedno novim uspehom.

Tržaško ljudstvo čestita tovarinu Titu ob njegovem prazniku, mu želi kakor tudi vsem jugoslovanskim narodom vedno novih in novih uspehov ter ta dan

izraža svojo odločnost, nadaljevati skupno z naprednimi množicami vsega sveta borbo do končne in popolne zmage

nad grabežljivim imperializmom.

Tržaško delovno ljudstvo kliče maršalu Titu: Na mnoga leta!

ODGOVOR ES DELAVSKI ZBORNICI

Ljudska oblast ščiti interese vseh toda bori se proti vsem špekulantom

reda, ne pa interese posameznih strok in skupin, ki so zaradi posebnih okoliščin v privilegiranim položaju na škodo večine. To je primer Enotnih sindikatov, ki se v Trstu bore za normalno delovno pogodbo za vse delavce in ne le za nekatere stroke, se bore za bistveno izboljšanje pogojev širokih mas plačanih strok in ne le v korist malih skupin bolj premožnih, kakor pa delate vi in kakor žele gospodarji.

V coni «B», kjer je ljudska oblast, velja isto načelo. Skupnice delavcev, ki so zaposleni in služijo denar v Trstu, toda si nabavljajo svoje potreščine v coni «B», v Kopru, Izoli in drugod, ne morejo zahtevati, da bi jih vzdrževali na breme vsega ostalega prebivalstva. Zato imamo odredbo okrožnega odbora ljudske oblasti, s katero se zaničuje v jugolire del meze, ki jo ti delavci dobivajo v Trstu v metrolirah, za pravično in ustrežajočo interesom vsega prebivalstva cone «B», kakor tudi v skladu z interesi prizadetih in njihovih družin.

3. Dejansko je odredba že sama po sebi upravičena. Prizadeji imajo svoje družine v coni «B», oni sami preživijo del delovnega dne, praznike in nedelje v svojih krajih, kjer uživajo iste pogoje kakor vsi ostali prebivalci; tam jedo, hodijo v kavarne, v gostilne, plačujejo najemnino, razsvetljajo, gorivo, davke in pristojbine, prevoze po nižjih cenah kot v Trstu in za vse to trošijo jugolire. Če jim

teh lir ne priskrbe organi ljudske oblasti v coni «B», pomeni, da si jih sami priskrbijo na črni borzi. Mi ne moremo niti verjeti, da bi funkcionarji Delavske zbornice, pa naj še tako sovražijo ljudsko oblast, zagovarjali črno borzo z valutami.

V dokaz popolne doslednosti in lojalnosti ljudske oblasti navajamo primer onih tržaških delavcev, ki hodijo delat v cono «B» in ki dobivajo del plače v jugolirah in del v italijanskih lirah po uradnem tečaju treh italijanskih lir za eno jugoliro.

4. Trditve v vašem pismu, po katerih ni mogoče v coni «B» kupiti prav nič, zanika že dejstvo, da vseh 80.000 prebivalcev cone živi, če ne že bolje, prav gotovo ne slabše kakor žive delavci v Trstu. Poleg tega je treba dodati, da v coni «B» sploh ni brezposelnosti, ni sorazmerno toliko tatin, goljufij, zločinov, samomorov, kakor v Trstu; da ljudstvo lahko živi od svojega dela, obnavlja vse gospodarstvo ter mu pri tem ni treba poniževalne pomoči. Poleg tega pa ima perspektive trajnega in postopnega izboljšanja gospodarskega položaja.

5. Težkoče, ki v coni «B» se obstojajo, izhajajo skoraj vse iz vnanjih činiteljev. Pri tem je popolnoma prozorna zapreka, ki jo te težkoče predstavljajo za hitrejši razvoj in ureditev te cone. Toda v tem pogledu leži na ramah voditeljev Delavske zbornice težka odgovornost, ker podpirajo sabotersko akcijo VU in sedanje ita-

Zahtevamo upravne volitve

Trst še vedno čaka na upravne volitve. V vseh okupiranih krajih Evrope, celo v Nemčiji, so že volili, le pri nas imamo od zgoraj imenovane upravne organe in razne svete, ki predstavljajo le peščico privilegirancev in ki vedrijo in oblačijo, kakor se jim zljubi, seveda na škodo vsega delovnega ljudstva.

Zato je skrajni čas, da okupacijska vojaška uprava, ki toliko besedi o demokratičnih načelih, samoodločbi, spoštovanju posameznikov in raznih drugih demokratičnih svobodah, tudi dejansko dokaže, da je pripravljena izpremeniti svoje trditve v stvarnost. Skrajni čas je, da si ljudstvo izbere samo svoje zastopnike, ki bodo rec ščitili njegove resnične interese.

SIAU, ki zastopa večino tržaškega ljudstva, je pozvala razne stranke, naj se priključijo zahtevi po volitvah. Toda raznim strankam in njihovim predstavnikom v conskem in občinskem svetu prav nič ne diši ta predlog ter se pri tem izgovarjajo, da je treba prej počakati prihoda Italije. Za temi izgovori pa tiči le strah, da ne bi izgubili svoje stolčke, ki se jih tako krčevito držijo. Kar pa je pri vsem tem zelo značilno, je to, da se boje volitev ravno oni, ki pravijo, da predstavljajo večino tržaškega ljudstva.

Tržaško ljudstvo se ne bo odpovedalo tej svoji zahtevi, kajti ono prav dobro ve, da ga razni sedanjí imenovani svetniki ne morejo predstavljati, ker so njihovi interesi širokih množic. Vsi, delavci, kmetje, obrtniki, mali trgovci zahtevajo volitve, zahtevajo, da bodo odločali v raznih svetih ljudje, ki jim je blagostanje tržaškega ljudstva in dvig tržaškega gospodarstva res pri srcu. Le to nam bo potrdila izbirljanje življenjskih razmer in procvit industrije, trgovine in plovbe.

lijanske vlade nasproti coni «B» Tržaškega ozemlja. Ravno ti voditelji so ustanovili Delavsko zbornico ter s tem razdvojili delovne tržaške sile v prid gospodarjem, oni so podprli skupno akcijo imperialistov anglo-ameriških okupatorjev in italijanske črne vlade, ki ima namen sabotirati gospodarski dvig cone «B», podrlj one, ki skušajo sestrdati prebivalstvo s tem, da vzpodbujajo tihotapstvo in črno borzo. Istrski delavci, ki delajo v Trstu, morajo vedeti, da so njihovi najzagriženjši sovražniki lažno sindikalistični voditelji Delavske zbornice, ki so zaradi svojih političnih ciljev in iredentističnih spekulacij proti združitvi obseh con, proti spoštovanju mirovne pogodbe.

6. Odkar je stopila v veljavo mirovna pogodba, je italijanska vlada dolžna dobavljati Tržaškemu ozemlju badiši coni, ki jo upravljajo Angloameričani, badiši oni, ki jo upravljajo Jugoslovani, italijansko valuto sorazmerno z zadevnimi potrebami. V tem primeru ne gre za nikak dar, temveč za obveznost. Če sedanja italijanska vlada ne spoštuje svojih podpisov bi morala Delavska zbornica po svojih demokratičnih, socialističnih in republikanskih zastopnikih v interesu miru, dobrih odnošajev med sosedi in v interesu blaginje prebivalstva cone «B» vplival na italijansko vlado da izpolni svoje mednarodne obveznosti.

(Nadaljevanje na 2. strani)

PRVA OKRAJNA SKUPŠČINA

Enotnih sindikatov za dolinski okraj

V nedeljo dne 23. t. m. dopoldne se je v Boljuncu sestala prva okrajna skupščina Enotnih sindikatov, na kateri je bil izvoljen okrajni odbor Enotnih sindikatov za okraj Dolino.

Tov. Vojmir je podal referat, v katerem je govoril o težavah našega delavca in kmeta, prikazal težko gospodarsko stanje našega delovnega ljudstva pod anglo-ameriško vojaško upravo, ki je dovedla na rob propada tako našo industrijo kot naše kmetijsko gospodarstvo. Naša industrija, ki bi lahko dala delo tisočim in tisočim delavcem, je životari in dela z občutno zmanjšano zmogljivostjo, čeravno so industrijske naprave sposobne, da bi lahko izvrševale velika naročila in zagotovile stalen kruh vsemu prebivalstvu. Ravno tako počiva delo v naših pristaniščih.

Tudi položaj našega kmeta je zaradi težkih bremen, ki mu jih nalagajo z visokimi davki, najemninami, polovinarstvom in ostalim izredno težav. Razen tega pa mu ponekod še delajo ogromno škodo z gradnjami raznih strateških cest in mostov, vojaškimi vežbami, raznimi zabavnimi igrami, kot je lov na lisice, in odvzemom zemljišč za morebitne utrdbene pasove itd.

Tudi v dolinskem okraju je položaj našega kmeta silno težaven. Čeprav kmet plačuje visoke davke, nima od tega ničesar. Se danes so nekatere vasi brez razsvetljave, brez zdrave pitne vode. Za vse to bi morala poskrbeti tukajšnja oblast. Zato je potrebna trdna enotnost našega delavca in kmeta in skupna borba, saj sta oba tako delavec kakor kmet prizadeta v današnjem težkem gospodarskem stanju. Naš delavec se danes bori za zboljšanje kolektivnih pogojev, za zboljšanje življenjske ravni, naš kmet pa se bori proti težkim bremenom, ki ga tirajo v propast. Zaradi tega je tu potrebna skupna borba in enotnost našega delovnega ljudstva.

Temu je sledila diskusija. Prisotni delegati so načeli vprašanje dvolastništva, ki je nastalo zaradi razmejitve zelo pereče. Drugi so pripomnili, da bi se morala oblast tudi pozanimati, da bi bil tudi naš kmet socialno zavarovan. Če kmetje plačujejo davke, zakaj ne bi imeli pravice do socialnega zavarovanja? Potem so se oglašili delegati iz Rimanj, Boršt in Prebenke ter dejali, da so njih vasi v težkem položaju zaradi pomanjkanja vode. Kraji so podvrženi silni suši in to vsako leto. Vodo bi lahko napeljali iz Ključa in s tem pomagali težko prizadetim vasi. V Prebenku pa morajo zvečer po tridnevnem dnevnem delu še sedeti pri bričih petrolejk, ki ni le silno draga, temveč tudi jako nezdružljiva. To so vprašanja, ki terjajo nujno rešitev. Namesto raznih

brezpomembnih cest in drugih naprav naj bi raje začeli koristna dela. Ravno tako je pereče tudi vprašanje krme za živino, semen in drugega, kar se potrebuje v kmetiskem gospodarstvu, in to po cenah, ki bodo dostopne našim kmetom.

Diskusiji so sledile volitve v okrajni odbor, ki bo vodil sindikalno organizacijo v dolinskem okraju, pretresal vsa važna vprašanja in zahteval od oblasti rešitev krajevnih potreb tamošnjega delovnega ljudstva, vse to s pomočjo glavnega odbora Enotnih sindikatov v Trstu.

V odbor so bili izvoljeni naslednji tovariši: Zerjal Josip, Boljunc; Česnik

Karel, Dolina; Bandi Josip, Prebenek; Sanein Zorko, Dolina; Kos Danilo, Dolina; Kozina Marij, Boljunc; Stržaj Lidija, Boljunc; Kureš Josip, Rimanje; Petaros Cilka, Rimanje; Zuljan Vido, Log; Bažec Anton, Boršt; Zerjal Franc, Boršt; Kofol Andrej, Domjo; Ljubič Peter, Domjo; Tul Ema, Mačkovič; Smotlak Alojz, Mačkovič; Poles Gracjan, Draga.

Skupščina, katere so se udeležili delegati iz vseh vasi, se je zaključila ob 13. uri. Novovoljeni okrajni odbor bo pričel z delom in vodil sindikalno organizacijo za okraj Dolino tako, da bo služila interesom vsega tamošnjega ljudstva.

M. P.

Za enako delo enake plače

Predkongresno zborovanje mladih delavk

V nedeljo dopoldne so se mlade delavke zbrale na predkongresnem zborovanju. Tov. Balbi je mladim delavkam v izčrpnem poročilu orisala obupno stanje mladink. Težke razmere iz fašistične dobe in vojne so se sedaj pod novo okupacijo še poslabšale, oblasti pa niso odgovorile na težkemu gospodarskemu stanju.

Namesto da bi poskrbeli za zaposlitev mladine, jo raje zavajajo z lažno propagando, s filmi in plehkim čitvom ter jo odvrčajo od stvarnih problemov. Na strokovne šole pa nič ne mislijo, niti ne mislijo na to, da mladina propada, namesto da bi ji bilo omogočeno z dostojno zaposlitvijo ustanoviti normalno družinsko življenje. Se sedaj trobentajo svoje staro geslo, da spada ženska samo k ognjišču in da se ne sme vtičati v razna politična in socialna vprašanja.

Toda ta gesla postajajo vedno bolj obrabljena in ženske se vedno bolj aktivno udeležujejo javnega življenja. Kljub temu pa jih je še mnogo od strani, ki jih je treba pritegniti. Od 7000 brezposelnih žensk, jih je velika večina mladink. Čeprav so življenjske zahteve enake, dobivajo ženske od 15 do 30 odst. plače manj kot moški. Mnogokrat pa se delodajalci ne drže niti dosedanjih mezdnih določb in izkoriščajo delavke. Posledica teh

Izplačevanje odškodnine kmetom

Po stalnem prizadevanju Enotnih sindikatov je te dni začelo podjetje Italstrade izplačevati kmetom odškodnino za škodo, povzročeno z graditvijo nove ceste Trst-Sesljan. Seveda pa podjetje le slabo plačuje in išče vseh vrst izgovorov, da kmetom čim manj izplača. Če kmet ne sprejme, vložijo denar v banko, kjer naj bi ležal, dokler ne bi nova komisija po bog ve kolikem času zopet ocenila škodo, ko bi je bilo sploh težko spoznati, ker se zemljišče zaraste.

Doslej so izplačali odškodnino že na Proseku, v Banah, Trebčah in Gabrovici. Podjetje SICELP, ki mora izplačati škodo Lonjercem, pa dela še vedno velike težave in sploh ne namerava še izplačati škode. Zato je Enotni kmetijski sindikat ponovno pritisnil na podjetje, naj vendarle končno izplača odškodnino za povzročeno škodo.

Delavci v podjetju Frandoli zahtevajo menzo

V mizarškem podjetju Frandoli je zaposlenih 50 mizarjev. Podjetje ima sedaj mnogo dela, ki je seveda za delavce zelo naporno. Zato zahtevajo sklenitev sporazuma za stalno akordno delo in menzo, katero naj bi vzdrževalo podjetje. S tem bi olajšalo delavcem njihov trud, saj jim potem ne bi bilo treba iti daleč na kosilo in bi v odmoru lahko počivali. To bi pač koristilo tudi podjetju samemu. Podjetnik pa noče ničesar slišati o tem.

težkih razmer je tudi prostitucija, za katero so odgovorni predvsem oni, ki so privedli Trst do tega obupnega gospodarskega stanja. Končno je tov. Balbi poudarila, da se morajo mlade delavke odločno boriti za mir.

Delavci v podjetju Veneziani zahtevajo produkcijske nagrade

Delavci kemijske industrije, ki so tako mnogo pripomogli k izboljšanju proizvodnje in za časa okupacije rešili industrijske naprave, so po sindikalni organizaciji zahtevali sklenitev dogovora, po katerem bi dobivali nagrade za proizvodnjo. Podjetje «Gaslini» in «Gas Compressi» sta izjavili, da sta pripravljeni pogajati se za izplačilo produkcijske nagrade na osnovi znižanja proizvodnih stroškov in povečanja storilnosti. Delavci so zahtevali produkcijsko nagrado, katere naj bi se jim izplačala, kakor hitro bi dosegla proizvodnja določeno raven, to je, da bi se mezde prilagodile proizvodnji. Zahtevali so, da dobe te nagrade vsi, tudi upravni in tehniški uradniki. Končno je bil dosežen sporazum.

Ta sporazum pa mora veljati za vse kemijske delavce. Zato so tudi delavci v tovarni barv Veneziani začeli odločno zahtevati izplačilo produkcijske nagrade. Težji svoji zahtevi se ne bodo nikakor odpovedali, kajti kar je bilo mogoče v podjetjih «Gaslini» in «Gas compressi», to se mora uresničiti tudi pri podjetju Veneziani. Ker je podjetje za sedaj odklonilo njihove

NOV USPEH PEKOVSKIH POMOČNIKOV

Zadnjič smo pisali, da so se hoteli nekateri peki maščevati nad pekovskimi pomočniki, ki so stavalili, s tem, da so jih odpustili z dela. Seveda pa stvar ni šla tako gladko, kajti odpušteni pomočniki so se po sindikatu pritožili na uradu za delo. Urad je nato pozval na sestanek odpuščenih pomočnikov in peke. Od teh pa so se javili samo trije in skušali z jalovimi izgovori opravičiti odpuste. Predstavniki Enotnih sindikatov pa so dokazali, da so peki odpustili pomočnike le zaradi tega, ker so stavalili, saj so jim odpovedali službo že dan potem, ko se je stavka končala.

Urad za delo je bil zato prisiljen priznati, da imajo prav Enotni sindikati, zaradi česar bodo morali delodajalci popustiti. Kar se tiče obrokov kruha, ki so ga peki dajali v preteklosti pomočnikom in ki so jim ga po stavki odvzeli, so predstavniki Enotnih sindikatov izjavili, da je bil ta priboljšek že mnogo let v navadi. Zato bodo o tej stvari še razpravljali.

Nova pogodba za stavbinske uradnike

Po daljših pogajanjih je bila 17. maja na uradu za delo sklenjena nova normativna pogodba za stav-

Občinski delavci zahtevajo priznanje svojih pravic

Občinski delavci in nameščenci že delj časa zahtevajo, da se jim priznajo njihove pravice in da se odpravijo fašistični zakoni, po katerih se smatrajo kot dnevničarji razni delavci, ki so zaposleni pri občini že nad dvajset let. Ti delavci pa zato nimajo pravice do pokojnine, kajti fašistični zakon določa, da se pridobi ta pravica šele od dneva, ko postane kdo stalno zaposlen. Tako veljajo na občini še vedno fašistični zakoni kljub «republikanskemu županu» Mianiju. Enotni sindikati so že večkrat protestirali zaradi tega nevzdržnega stanja in poslali g. Mianiju tudi pismo, toda vse kaže, da gospod «podešta» na to uho ne sliši.

Zato so se občinski delavci pred sinočnim zbrali v ul. Conti na skupščini. Po daljšem poročilu je tajnik strokovne zveze označil pet osnovnih zahtev delavcev: priznanje dnevničarjem leta službe za dobo, ko niso bili stalno nameščeni, v kolikor se to nanaša na pokojnino, vključitev sindikalnih zastopnikov v posvetovalne komisije za oblačila, v disciplinsko komisijo in v komisijo za podjetniško prodajalnico.

Na skupščini so delavci izglasovali resolucijo, v kateri graja protisindikalno in protidemokratske

no nastojanje g. Mianiju s tem da noče priznati delavcem niti onih pravic, ki so jim bile že priznane tudi v Italiji. Občinski delavci so od predvečerašnjim v gibanju.

Kriza v podjetjih za destilacijo katrana

Podjetja za destilacijo katrana preživljajo krizo. V Trstu sta dve taki podjetji, Panfili in Zuculin. Te dve podjetji sta vedno prevzemala dela na cestah, in opravljala razna popravila s katraniziranjem. V zadnjem času pa jima občina in vojaška uprava nista dali nobenih naročil, češ da zunanja podjetja delajo ceneje, ker so bolj opremljena. Občina bi hotela s svoje strani zaposliti nekaj brezposelnih, ter popravljati ceste v svoji režiji, toda s tem bi odvzela kruh onim delavcem, ki delajo pri omenjenih podjetjih. Tako bi zamašila eno luknjo in naredila drugo še večjo.

V zvezi s tem stanjem namerava podjetje Panfili odpustiti 13 delavcev, čemur pa se je tovarniški odbor uprl. Spor so zato predali uradu za delo, kjer bodo o tem razpravljali v odsotnosti sindikatov, ki nočejo sodelovati na osnovi odredbe št. 109 pri odpustih z dela. Mnogo bolj pametno bi torej bilo, da bi občina in vojaška uprava podprla domačo industrijo in dela zaslužka tukajšnjim podjetjem in delavcem, kakor pa da bi naročevala katran pri raznih videmskih podjetjih.

Za novo kategorizacijo industrijskih uradnikov

Pretekli teden so Enotni sindikati poslali Zvezi industrijev pismo z zahtevo, da se skličejo razmeteljstva raznih podjetij na sestanek, na katerem bi razpravljali o reviziji kategorizacije strokovnih uradnikov industrijske stroke. Mnogo uradnikov je namreč zelo prizadetih, ker so jih uvrstili v nižjo kategorijo, kot jim dejansko pritiče.

Ob tednu Rdečega križa

V nedeljo se je pričel teden Rdečega križa za Tržaško ozemlje. Veliko je človečansko delo, ki ga opravlja ta ustanova že od svoje ustanovitve, to je od avgusta 1944. Pomoč Rdečega križa osvobodnim vojski je neprecenljiva, svojo pomoč pa je nudil tudi zaveznikom vojakom. Po vojni je Rdeči križ posvečal veliko skrb povratnikom iz koncentracijskih taborišč in vojnim ujetnikom ter jim pomagal tudi pri povratku v njihovo domovino. Poleg tega je zbral ogromno številno podatkov o umrlih v koncentracijskih taboriščih, padlih iz koncentracijskih taborišč, padlih iz vojske.

Zelo aktiven je tudi zdravniški odsek. Sedaj deluje 7 ambulant. V vsaki teh ambulant dobiva brezplačno zdravniško pomoč vsak dan 10 do 15 ljudi. V razne kraje je Rdeči križ razposlal tudi zdravila za prvo pomoč. Poleg tega pa je Rdeči križ skrbel tudi za socialno skrbstvo in mnogo prispeval k otroški božičnici.

Zelo važno vlogo pa ima Rdeči križ pri pošiljanju otrok v pooblašene in zdravstvene kolonije. Na pobudo Rdečega križa je na tisoče slabotnih delavskih otrok prebivalstvo z veliko ljubeznijo pomagalo delo Rdečega križa za Tržaško ozemlje.

Teden Rdečega križa se vrši v znamenju borbe za mir, za preprečitev tretje svetovne vojne. In ravno s podporo Rdečemu križu bomo dokazali, da nočemo več vojnih grozot, da nočemo več uničevanja in pobijanja. In ohranitev miru je odvisna tudi od nas in od naše odločne borbe proti vojnemu hujskaštvu.

Zato podprimo Rdeči križ z vsi mi svojimi močmi!

Odgovorni urednik

ZAGAR BOSTJAN

Tiskala Zadruga tiskarna v Trstu

Odgovor ES Delavski zbornici

(Nadaljevanje s 1. strani)

Končno lahko zagotovimo, da ljudska oblast in Enotni sindikati v coni «B» krepko ščitijo interese vseh delavcev, tako kakor so tudi zaščitni interesi onih delavcev, ki prihajajo iz cone «B» delat v Trst.

Tudi mi bomo s svoje strani obvestili o tem položaju italijansko splošno zvezo dela, Enotne sindikate Jugoslavije in Svetovno sindikalno zvezo. Naš odgovor, v katerem se nočemo posluževati vaših polemičnih in izvalnih zbodljajev, ima namen da vas pripravi k razmišljanju o dejanskem stanju delavcev cone «B». Zaključujemo ga z iskrenim vabilom, da se v bodočnosti nikoli več ne daste zapejati od političnih strasti in predsodkov, temveč da boste mislili samo na skupno blaginjo delavcev in na mir.

Ob tej priliki vas še enkrat pozivamo, da upoštevate zelo resno vprašanje potrebe združitve delavcev v en sam razredni sindikat v borbi za dejanske interese delovnega ljudstva. Poleg tega vas ponovno vabimo, da skupno obiščemo vsa mesteca in vse vasi cone «B», da stopite v stike s prebivalstvom kakor z oblastjo in da tako neposredno dobite od njih odgovor na vsa vaša vprašanja. Če vas pri tem vodijo nepristranski nameni, boste tako imeli priliko, da se seznanite s stvarnim stanjem.

S cenjenimi pozdravi.

Zveza enotnih sindikatov
Tržaškega ozemlja

BERILIJ IN MAGNEZIJ

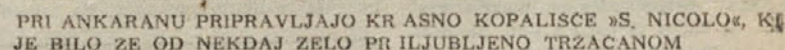
kovini bodočnosti

...sneg se je že zdavnaj stalil od

PORUSENI OBCESTNI ZIDOVI PRI BAZOVICI

Zenske so vrgle poglede s Hudcov
ke na Bryndovo. Ker so bile že vse
izčepnane od štirih tednov pomanjka

Skoro nepoznana, vendar kovina bo-
dočnosti, je tudi berilij, — lahek kot
magnezij in svetel kot srebro. Berilij,
primesan kovinam, podeljuje posebno
trdnost. V naravi ga najdemo spoje-
nega s silicijem in tako spojina je na
vzhodu zelo cenjena v obliki zlahtnega
zelenega kamna — smaragda. Čisto
kovino pa pridelujejo iz manj vrednih
silikatov. Metalurška industrija beril-
lija zanima danes širok krog intere-
sentov. Berilij je v važnih ležiščih raz-
ličnih dežel: Južni Afriki, Braziliji,
Sibiriji, Argentini. Tako se je mogla
razviti industrija berilija. Težek pro-

ližno enako število zaposlenih. V teh dveh manjših obratih še ni takih nevarnosti za buzposehnost kot pri Sv. Roku. Za enkrat imajo dovolj manjših naročil in dela, morda zaradi tega, ker sta se lastnika bolj pozanimala in naročila sprejela.

Magnezij je prvi odkril Davy. Znan je še po njegove svetilke, ki jih uporabljajo rudarji v premogokopih in ki so ob prisotnosti eksplozivnega plina mešana ugasnejo. Davy je bil kot deček uslužben pri nekem podeželskem karnarju. Kmalu je postal slaven, saj je že s 30 letom starosti iznašel ali pomagal pri iznajdbi okoli 10 novih prvin-elementov. Prevzel se je od slave, se bogato oženil, postal plemenitaš; a njegova slava je zatemnevala kmalu nato. Skromna proforsorska plača in revno stanovanje ga ni več zadovoljevalo, vse bolj so ga zanimala stvarila, ki niso imele nobene zveze z znanostjo. Dasi slaven, ni uspel

čakoval bogatih bolnikov. Tudi iz be-
rilljeve prsti je poskušal izluščiti ču-
sto kovino, toda z neuspehom. Ni ču-
dnegega, saj v tistih časih niso bili
znani kemični postopki pri raziskova-
nju rudnin, kot je to danes.

JOSTAR

toplote stotin nog in samo z odvodne školjke so visele debele ledene sveče.

Kakor hitro je Bryndova sedla, je začela:

— Da, graditelj Ulma iz Libušina bo imel na pomlad mnogo dninarjev!

— Kako to mislite — jo je ostro vprašala Hudcovka.

Hotela jo je prisiliti, da bo govorila odkrito, ker je vedela, da odkriti govor slabše deluje kot prikriti namigi, ter da se da laže pobijati.

— Mislim to, kar čivkajo že vrabeli na strehah! Po stavki jo bodo potegnili vsi hujskači, a fah je mnogo!

— Imate prav — je rekla njena kočarica — ne bodo zmagali, gospo — da je le gospoda. V Maksovi že itak dela osemdeset ljudi!

— Da bi si pregriznila jezik, babura — jo je prekinila Hudcovka — delajo s polno paro, toda nimajo prav

V kratkem bo objavljen roman iz rudarskega življenja »Sirena«, ki ga je napisala znana češka književnica Marija Majerjeva. Razplet romana se odvija na Češkem in v Ameriki nekaj let pred prvo svetovno vojno in za časa vojne same. Odlomek, ki ga objavljamo, opisuje stavko čeških rudarjev leta 1913, ki se zatirani in izkoriščajo po kapitalistih borijo v najtežjih razmerah za svoje pravice.

Hudcovka je slišala, da ob studencu pogostoma poseda Bryndova, žena rudarskega načelnika, in nagovarja žene, naj pošiljajo svoje može na delo.

Hudcovka je sedla na škaf; pušcala ženske naprej, da bi imela dovolj časa, ter je tako dočakala Bryndovo. Ženska okoli studenca je bila poteglena, sneg se je že zdavnaj stalil ob

TRNJEVA POT NAŠIH ŽENA

V BORBI ZA SVOJE PRAVICE

Ob zgodnjih jutranjih urah se pomika iz bližnje okolice proti središču mesta Trsta na stotine žena. Po vijugastih in serpentinastih poteh škripajo mali vozički, s katerimi žene prevažajo mleko. Iz dneva v dan, iz leta v leto, v mrzli burji ter nezonsni vročini se okoliška žena peha za pičel izkupiček, da bi deca lahko rasla.

Kmalu za okoliško ženo srečaš na ulici še delavko, ki hiti v tovarno. Skromen zaslužek njenega moža ne bi mogel prerediti družine, če ne bi tudi ona sama, pa čeprav mati številne družine, krepko poprijela za delo, to je, našla zaslužka v tovarni. Ob vsaki uri pa srečuješ v Trstu blede obraze služkinj in pestunj, katerih življenje je pravi pekel. Ta žena je morala s trebihom za kruhom že v svojih mladih letih. Upala je, da si bo v nekaj letih morda le nekaj prihranila in se nato vrnila v oddaljeno vas nekam v Brkine, Cičarijo ali pa bližnji Kras. Delala je trdo mnogo let, prištedila ni ničesar, ker ji je male prihranke požrla inflacija; nekdanji rdečelični in zdravo dekle je postala žrtev krutega izkoriščanja, je le še senca svoje preteklosti; in ravno ti blede obrazi služkinj odkrivajo poleg splošne bede še težke zdravstvene razmere.

Tu in tam naletiš dokaj pogostoma tudi na obrtnico, uradnico ali pa intelektualko na splošno. Opaziš takoj, da je beda zasedla svoje kremplje tudi v ta sloj prebivalstva. Gospodarska kriza je zadela v živo še posebno malega proizvajalca in marsikatera žena si danes pomaga s tem, da prodaja polagoma svoje lmetje, se trudi, da preživi svojo družino od danes do jutri. O neki sreči, o nekem mirnem življenju tu ne more biti govora. Žena, ki spada v sloj malega človeka drobnega proizvajalca in še posebno pa v vrste delavskega razreda, preživlja zelo težke čase. Življenje postaja pekel, ona sama hira in z njo vred mož ter številna deca. Žena zaradi tega vedno bolj spoznava, da je treba nekaj ukrepati, toda kaj? Potrkali bo treba na okna vseh tistih, ki imajo v rokah upravo mesta, potrkati bo treba, ali vse drugače kakor do sedaj! Terjati bo treba, ampak tako,

da se bo njen glas čul močneje kakor vse do sedaj.

Ne čudimo se, če odgovorni činitelji ne razumejo ženskega vprašanja, to je vprašanja tisočev delovnih žena in številne dece na tem ozemlju. Saj ta gospoda živi ravno na račun izkoriščanja delovne žene in prav tako številnih moških, ki delajo v tovarnah, delavnicah, pristaniščih itd. Ali more gospoda sploh razumeti strašno bedo in strahotne posledice te bede, ko hoče vendar živeti na račun malega človeka in se še trudi, da bi povečala svoje bogastvo s še večjim izžemanjem tega človeka? V tem pogledu je žena tudi na tem ozemlju v zadnjih letih znatno obogatila svoja izkustva ter spoznala, da mora računati predvsem na svoje lastne moči ter zavezanost le tam, kjer stanuje trpin. Trpinov vseh vrst pa je v Trstu mnogo, vedno več. Danes je že splošno znano, da davčni vijak ni prizanesel niti trgovcu, ki se trudi, da bi se preživljal in ta trgovec (ne mislimo seveda na trgovce bogatine, ki so vsi po vrsti obogateli v zvezi s svojo fašistično aktivnostjo) razume težave delovne žene ter ji kreditira najnujnejše. Iz tega sledi, da žena v svoji težki borbi ne bo ostala sama, da jo bo podprl vsak človek, ki ima v sebi še nekaj poštenja.

Mussolini, ki je svoj čas pridigal, da naj se žena ne vmešava v učene stvari in ji zapovedal naj ostane doma ter skrbi le za otroke, se je dobro zavedal, da bi utrjevanje take hlapčevske miselnosti v ženi sijajno ojačalo pozicije različnih mogotcev. Na takem

stališču stoji še danes večina mogotcev na TO. Kako bi se sicer še vedno dogajalo, da žena ne uživa nobene uspešne zaščite? Ti gospodje od časa do časa radi izjavljajo, da je treba zaščititi materinsko funkcijo žene, da je treba deco obvarovati zla in ob takem sentimentalno-licemerskem razpoloženju hvalijo različne «nave di amicizie» ter različne akcije s paketi ter «pozivajo» ljudi, naj stopijo v obrambo žene in otroka.

Po serpentinastih poteh pa kljub vsemu temu srečuješ sključena telesa, ki so prezgodaj ostarela le zaradi velikih naporov ter skrbi, srečuješ v jutranjih urah delavko, ki roma v tovarno, kljub temu da ima doma bolnega otroka, srečuješ dekle, ki ji je življenje postal pekel ter staro intelektualko, ki prodaja svojo mobilijo, da bi se preživela. Besede so le besede, živi pa se le od dejanj! Tržaški mogotci ter njihovi gospodarji z onstran oceana se bodo verjetno še marsikaj izmislili, misleč pri tem, da bo mogoče ženo še varati. Pri tem pa se motijo!

Mi vemo, da je življenje delovne žene trdo, mnogo trše od moškega. Nam je pri srcu deca, za katero želimo, da bi bila zdrava in želim tudi, da bi jo matere pravilno vzgajale. Toda v položaju, kakršen je naš, se žena ne more posvetiti vzgoji in negi otroka. Tu je ljudstvo težko prizadeto, in zaradi tega smo prepričani, da bo žena v borbi za svoje pravice naletela na vedno večje razumevanje in da bo v svoji borbi tudi uspešna.

STANA VILHAR

V Vanganelu so pridni

Med dvomesečnim tekmovanjem za prvi maj si lahko našel večkrat v časopisju ime te istrske vasi. Vanganel pri Kopru ni velika vas, šteje komaj 130 prebivalcev, toda k Vanganelu spadajo še štiri naselja, Montinjan, Centur, Bonini in Potok, ki tvorijo skupino krajevne ljudske odbora Vanganel ki ima 814 prebivalcev. V koprskem okraju je Vanganel prednjačil v tekmovanju na vseh pod-

ročjih. Vanganelci so napravili 2902 uri prostovoljnega dela na cesti Smarje-Nova vas, v Babičih in pri Ankaranu. Mladina se je marljivo pripravljala za prvomajski nastop, drugi pa so nabrali jajca, vino in denar za kritje stroškov. Vse množične organizacije so prijele krepko za delo, da se kar najbolj pripravijo za prvi maj. Kot omenjeno, so napravili 2902 uri prostovoljnega dela, razen tega so na nabrali 13.225 lir, 115 litrov vina, 436 jajc, pet kg. slanine in 50 kg koruze.

V Vanganelu je vpisanih v SIAU 99% vsega prebivalstva, v ASIZZ so vpisane vse ženske, mladina je pa v zgled vsem vsem v okolici. Lepo uspeva tudi prosvetno društvo «Primorje», ki ima okrog 400 članov, dve dramski skupini, pevski zbor ter knjižnico. Dramatska skupina je igrala že tudi v Kopru v gledališču Ristori in v Marezigah, povsod s prav lepim uspehom. Zimski večerni tečaji so bili obilno obiskovani. Sedaj je prosvetno delo nekoliko zastalo, ker je mnogo dela na polju.

Letina prav dobro obeta. V Vanganelu, ki leži v dolini pod Marezigami na sončni legi, uspevajo trte, smokve, breskve, češnje, grah, krompir in druge povrline. Zemlja je rodovitna, ljudje pa pridni kot mravlje. Kolonov ni bilo v Vanganelu

možakarji, vzdržali bomo, ne damo sel

*Naj dežuje, naj dežuje,
naj le močno lije,
mi v rudnik ne gremo!*

Ko nam ne da pomoči krčmar Zagar, ko nam je ne da mlinar, ko je ne da žagar Trnka, pa kakšna je to moč! Če nam ne daje pomoči mesarica Postranečka, če kakšna mala posestnica daje raje krompir svinjam kakor pa rudarski deci, tedaj je to nekaj, kar si moramo zapomniti! Toda medtem so nam poslali dunajski tiskarji deset tisoč, a rojaki iz Westfalije trideset tisoč mark. Vzdržali bomo!

V topilnici je ustavljeno delo visoke peči. Libušinski obrtniki ne morejo plačevati davkov. Na sodišču redi gospoda v krznu in so zamenjali vojaško posadko že tretjič, ker jim ne morejo zaupati; mogoče, ne bomo popustili!

Ali imaš še kaj krompirja v kleti,

Obvezna zamenjava denarja v Istrskem okrožju

Ljudska oblast v Istrskem okrožju je pred nekaj dnevi izdala odredbo, da morajo delavci, ki imajo svoje bivališče v Istri in delajo v Trstu, zamenjati vsak mesec 10.000 metrolir v jugolire po uradni ceni pri Istrski banki v Kopru.

Ta odredba je popolnoma upravičena in potrebna, da se zaščiti gospodarstvo in prepreči špekulacija. Iz Kopra, Izole in Pirana ter nekoliko iz Skofj in Dekanov hodi več delavcev stalno v Trst na delo. Hodijo že cela desetletja, že pod Avstrijo so hodili, ker tu ni bilo velike industrije, ki bi jih mogla zaposliti. To stanje se nadaljuje tudi po zadnji svetovni vojni. Oblast ni delala nobenih ovir tem delavcem, svobodno odhajajo na delo in se vračajo. V kolikor je bilo mogoče, jim je oblast pomagala. Toda nekateri delavci so začeli preveč izrabljati novi položaj in razmere, ki so nastale z vzpostavitvijo demarkacijske črte in uvedbo nove valute v coni B. Začeli so umazano špekulacijo z valuto. V Trstu dobivajo za svoje delo mezde v metrolirah, družine imajo v coni B, sami se vračajo vsak dan domov, tu pa so dobivali do pred nekaj meseci živilske nakaznice, sedaj pa jih bodo zopet redno dobivali. Tu so vzdrževali sebe in družino, pa niso kupovali z metrolirami, pač pa so jih za-

menjavali na črni borzi za jugolire.

Tako so škodovali skupnosti, ljudski oblasti in našemu gospodarstvu, ki potrebuje metrolire za nabavo potrebnih stvari, ki se dobijo v Trstu ali v Italiji. Izkoriščali so tukajšnje gospodarstvo, otežkočali njegov razvoj in ustvarjali nezadovoljstvo med onimi, ki so bili zaradi njih oškodovani. To je bila voda na mlin onim reakcionarnim krogom v Trstu, ki jim je pri srcu le gospodarska propast Istre in jim je ljudska oblast trn v peti.

Sedaj mora biti temu konec. Kdor živi v tej coni, kdor od skupnosti prejema, mora tudi skupnosti nekaj dati.

Seveda so ob tem odloku zavreščali in zagnali velik krik vsi oni temni elementi, ki jim ni ljuba pomiritev in gospodarski napredek v Istri. Uspejo jim je tudi v prvem hipu razburiti del delavstva. Sedaj se pa že razjasnjujejo pojmi, delavci že uvidevajo in spoznavajo, kje je prava pot. Od te odredbe in nove ureditve bodo imeli delavci le korist. Lahko si bodo nabavljali razno blago po nižjih cenah. Bolj se jim bo splačalo zamenjati v banki denar. Dobiti za to tudi potrdilo in na podlagi tega nakupiti prvovrstno blago. Za ostali denar pa si bodo še vedno lahko nabavili v Trstu, česar tu inorda niso mogli dobiti. Obenem bodo prispevali tudi oni k dvigu gospodarstva in dobre posledice bodo v kratkem občutili.

SEDAJ SKRBI, DA BO V JESENI DOBROGA VINA

mного, kar jih je pa bilo, so bili pod veleposesnikom Blasichem. Sedaj so vsi sami svoji gospodarji.

Vanganelci so bistrre glave, stalno težijo k napredku, nočejo biti zadnji. Starejši ljudje radi pripovedujejo o svojem prosvetnem društvu, ki je lepo uspevalo, dokler ga niso fašisti razpustili. Dober pevski zbor so imeli že tistikrat, iz Kopra so prihajali dijaki slovenskega učiteljskega in pomagal.

Tudi sedaj hočejo biti med prvimi. V dolini ob cerkvi, kjer se križata dve poti, je že velik kup kamenja. Tu, na najlepšem mestu, bo še letos zrastel nov zadrugi dom. Vaščani pravijo, da bo moral biti lep, velik, da bodo notri trgovine, skladišče, pisarne, lepa dvorana, da se bodo počutili kot doma, da se bodo lahko zbirali na sestanke in pogovore, ali na zabavo, pozimi pa na razne tečaje. Prav gotovo bo zrastel v Vanganelu prvi zadrugi dom v koprskem okraju.

Redimo vse telice za pasmo!

Zaradi vojnih razmer več let se še in pomanjkanja krme se je v Istri število živine v zadnjih letih zelo znižalo. Letos pa bo sena marsikomu še ostajala. Krvavo je potrebno, da dvignemo v Istri število goveje živine. Več živine v hlevu pomeni več mleka in sira, več mesa, več gnoja in več pridelka na njivi.

Zato je okrožni ljudski odbor v Kopru izdal te dni odlok, s katerim strogo prepoveduje klanje telic. Vse telice je treba rediti za pasmo. Kdor ne bi te odredbe spoštoval, bo strogo kaznovan.

Zato bodo vsi kmetje razumeli važnost in pomen odloka in bodo obdržali za pasmo vsako telico.

STAVKA V Kladnem

(Nadaljevanje s 3. strani)

gospod Wunderlich? Toda tega vami danes ne veruje niti ministrstvo, a šef odseka Blumenthal je vendarle spravljiv gospod! Verjamemo vam, da bi raje žrtvovali avstrijske rudarje kakor avstrijsko industrijo, toda nam je več za našo kožo kakor pa za Kestrankove delnice!

Siliti dečke, ki so delali doslej na prostem, da se spuščajo v rudnike, toda vaša vest molči, ko tam polagoma hira? Toda oni vami bodo vedno uničili kakor koristili, ker se ne razumejo na delo? Kanite oblični rezerviste v rudarske bluze? Vozite stavkokaze v premogovnik v vrečah? Mnogo sreče, morali jih boste slovesno voziti nazaj kakor onega lenuha iz Franšhte. Jedel je pod zemljo ves teden suho hrano in spal kot živina v premogovniku, nato so ga odpeljali z vozom za odpadke, tako je bil zdelan! Nivam žal zanj, vemo, da vam ni! Tako mu je tudi prav, izdajalcu!

Občinski načelniki, le razbohnavaite obljube in grožnje, gospoda dobro plačujte. Dobro vemo, da je v Doksimah starešina dobil v Bressonu voz premoga za objavljanje gosposkih vesti z bohnanjem! Se koza se ne prska zastoj.

Toda glej hudiča! V šestem tednu stavke je začela gospoda z druge strani. Upokojencem so odtegnili četrtino pokojnine, ženskam pa celo tretjino. Glej, glej! Lepe novice! Delavske knjižnice rudarjev pošiljajo na občino? Načelnik mesta Kladno, ne skrivajte se za svojo bralo in vrnite jih, občina ni žlempa premogovnih magnatov. Pravijo, da zdravnik Lukeš ni hotel izdati bolniku bolniškega lista. V vojni zdravi zdravnik celo sovražnikove vojake, a mi plačujemo svojega zdravnika. Prepovedujete zdravniško pomoč in to z našim denarjem. A kaj, ko bi mi ne plačevali dajatev? Morda bi tedaj našli onih pet goldinarjev, ki jih niste dali za pogreb onega deteta! Ha,

ce zato, ker stavka? Krompir je pri kraju, kajne? Kmalu ne boste imeli s čim zakuriti? Sli bomo v gozd nabrat češarke, mamica Hudcovka! Ali kaj to govoriš? Da je poljski čuvaj dobil za dva sina podporo za stavkajoče, čeprav je potem zaklal dva prašiča? Toda to bo moral vrniti, za to jamejmo mi, rudarji iz Kladnega! Razbili mu bomo okna! Kaj govoriš, da mislijo odpustiti topilničarje in jih prisiliti na delo v rudnike? Mogoče, kaj mislite o tem. Na to je edini odgovor:

*Naj dežuje, naj dežuje,
naj le močno lije,
mi v rudnik ne gremo!*

Kladno je grmelo, pelo, da se ni čulo kako je rudarjem zavijalo v trebuh. Moški, ženske in otroci so tekali zunaj po snegu in se tako greli. Doma je bilo slabše kot pod jasnimi nebom. Črne nasipe topilniškega ribnika je zagrinjala tema.

Ne odlašajmo s košnjo deteljišč in lucerne!

Zaradi obilnega in pravočasnega deževja se nam letos obeta zelo dobra košnja. Naši kmetje pa imajo zelo slabo navado, da zlasti s košnjo lucerne in detelje preveč odlašajo. Mislijo si, da s tem, da nekaj dni pozneje kosijo, pridelajo več sena. To je zelo napačno pojmovanje. V resnici se pridobi nekaj na količini krme, toda ta niti od daleč ne ustreza, kar se tiče kakovosti. Po udariti moramo, da ni odvisen napredek naše živinoreje samo od količine, temveč tudi od kakovosti krme. Ni namreč vseeno, če živini ponudimo seno prve vrste ali pa prepozno pokošeno, ki je izgubilo listje in cvetje, kar pomeni najbolj tečni in hranilni del krmilnih rastlin. **Paziti moramo predvsem na kakovost sena.** Čim mlajša in finejša je trava, tem več hranilnih snovi (sladkorja, beljakovin, skroba) vsebuje. Prezrela detelja in lucerna izgubi večino hranilnih snovi, ker odpadejo z listjem in cvetjem. Glavni sestav stare detelje in lucerne pa je težko prebavljiva vlaknina (celuloza). Košiti moramo torej, ko je detelja in lucerna v cvetju. Tudi pri sušenju in spravljajanju sena moramo biti previdni. Če samo sušenje običajno znižata hranilno vrednost sena. Kaj pa se, če se seno pri sušenju zmoli, ali če ostane nepotrebno več časa zunaj.

Razlika v hranilni vrednosti dobrega in slabega sena

Se bolj jasno sliko o važnosti pravočasne košnje pa dobimo, če primerjamo hranilni sestav pravočasno in prepozno pokošenega sena.

Pozno pokošeno in slabo shranjeno seno rdeče detelje vsebuje sledeče hranilne snovi: beljakovin 11.1%, masti 2.1%, vlaknine 28.9%.

Oddajte zdravo sadje in zelenjavo!

Kljub raznim opozorilom in navodilom se naši kmetje še ne ravnaajo pravilno pri nabiranju in oddaji sadja in zelenjave. Ta malomarnost škoduje njim samim in skupnosti.

Koprčina je znana po svojem grahu, ki ga izvažajo tudi v inozemstvo. Odkup graha je sedaj v polnem teku. Slabo delajo kmetje, ki mešajo že zrel grah s svežim. Seveda škoda pa delajo oni, ki svežemu primešajo že upaljeno in gnilo stročje.

Pri odkupu češenj je opaziti se vedno navado, da mnogi mešajo prezele mehke češnje s trdnimi. To lahko povzroči veliko škodo. Prezrele češnje se namreč med vožnjo ogrejejo, segnijo in pokvari se ostale češnje. Kmetje naj staviijo zdrave, toda že zrele češnje posebej, bolj trde rdeče pa zopet posebej. Na ta način bo olajšano razpošiljanje. Mehke češnje namreč dajo na bližnji trg, bolj trde pa namenijo za izvoz.

Tudi glede jagod je mnogo priporočil. Skoraj vsi jih nabirajo, ko so že prezrele in niso več za trg. Teh navodil naj se kmetje držijo in jih upoštevajo. Tako bo blago imelo večjo tržno ceno in bo vedno večja možnost izvoza v inozemstvo, ki želi naše pridelke, toda samo sortirano in prvovrstno blago.

Izvrstno seno rdeče detelje, košeno in spravljeno v pravem času, vsebuje: beljakovin 15.3%, maščob 3.2%, vlaknine 22.2%. Navadno dobro seno, ki je pravočasno pokošeno in dobro shranjeno, vsebuje: beljakovin 10%, maščob 2.5%, vlaknine 27%. Enako seno, pozno pokošeno in slabo shranjeno, vsebuje: beljakovin 7.5%, maščob 1.5%, vlaknine 33%. Če iz teh števil je razvidna velika razlika med dobrim in slabim senom. Pri dobri in pravočasno spravljani detelji in lucerni imamo mnogo manj težko prebavljive vlaknine (celuloze) in običajno večji odstotek beljakovin in maščob. Stvar nam postane še bolj jasna, če vzamemo v roke posebne razpredelnice, iz katerih je razvidno, koliko hranilnih snovi, ki jih vsebuje krma, živali lahko izkoristijo (uporabijo). Tako vidimo n. pr., da od 15.3% beljakovin dobrega sena rdeče detelje žival prebavi 10.1%, od 22.2%

vlaknine 11%. Torej ostane neprebavljene 4.6% beljakovin in 11.2% vlaknine.

Vsakdo lahko zračuna, da v slabi pozno pokošeni krmi ostane mnogo več dragocenih hranilnih snovi neizkoriščenih. Torej seno je tem redkejšo, čim prej je pokošeno. Zgodnja košnja daje nekaj manj sena, a je tem bolj tečna in hranilna. V prehrani mlade živine in mlečnih krav igra posebno važno vlogo beljakovina. Seno dobre vrste ima približno 10% beljakovin, ono detelje pa celo 15%. Pozno pokošeno in slabo spravljeno seno pa ima le 7%.

Kaj iz vsega tega sledi

Ne smemo odlašati s košnjo. Košiti moramo, ko je večina trav v cvetju. Namesto, da spravimo na oder dobro in tečno krmo spravimo s prepozno košnjo krmo, ki se po svoji hranilni vrednosti ne razlikuje mnogo od slame.

Dr. F. J.

Spoznajmo zalubnike

Pri nas so poleg borovega preleca zalubniki največji zajedavci našega gozdnega drevja. Prav je zaradi tega da naši kmetovalci bliže spoznajo njihovo življenje in način njihovega zatiranja, ker bodo samo na tak način uspešno sodelovali pri uničenju mrčesa, ki večkrat ogroža sam obstoj naših že tako prizadetih gozdnih nasadov.

Družina zalubnikov obsega okrog štirideset doslej znanih vrst. Gre za male hrošče, ki odrasli ne presegajo 8 mm dolžine. Po zunanosti jih vsakdo lahko spozna, ni pa večkrat lahko razločevali ene vrste od druge. Skoraj vsi so enakomerno črni ali rjavi, imajo kratko oblasto glavo, pokrovke jim segajo preko zadkovega konca, noge so jim kratke. Sicer je njihovo življenje precej skrivnostno, ker ga večinoma prebijejo v notranjosti rastline, ki so si jo izbrali za svoj dom. Vsaka vrsta napada le določene vrste drevja.

Med najškodljivše spada veliki smrekov lubadar (Ips typographus), črni borov ličar (Hylesinus ater), črni smrekov ličar (Hylesinus cunicularius), velik borov lubadar (Ips sedentatus) in velik borov stenzar (Hylesinus piniperda). Navajamo latinska imena, ker jih pogostoma najdemo na strokovnih časopisih in revijah.

Ceprav imamo, kakor poudarjeno, mnogo zalubnikov (nekateri jih kličejo tudi podlubnike ali v ožjem smislu lubadarje), se vendar po življenjskih običajih, vsaj v kolikor je to za nas važno, ne razlikujejo v bistvu eden od drugega. Hrošči si poiščejo pod lubjem mesto, kjer odlagajo svojo zalego. Nekateri izvirajo svoja plodišča samo v lubju, drugi pa se poglabijo tudi v les. Po oploditvi si samice izgrizejo tako imenovane matične rove. Med vrtnanjem izgledajo ob straneh majhne vdolbinice, kamor polagajo posamezna jajčeca. Iz jajčec izlezejo po 10—15 dnevih male ličinke, ki pričnejo takoj glodati stranske rove, vsaka za sebe. V začetku so ti ozki, večkrat skoro nevidni, kakor pa ličinke rastejo, tako se rovi širijo. Stadij ličinke traja okrog 20 dni. Na koncu posameznih rorov se ličinke zabubijo. Po 10 dneh se iz bube izleže mladi hrošč, ki ostane po navadi še več dni pod lubjem.

Ko je ta zrel in ko nastopijo v zunanem svetu ugodni pogoji za njegov obstoj, si izgleda skozi lubje okroglo luknjico in izleti na dan (Rojenje!). Kratko je njegovo prebivanje na prostem: takoj si bo izbral novo drevo in tam pričel novo življenje. Največkrat imajo zalubniki ali lubadarji dva roda v letu, večkrat tudi enega izjemoma tri.

Zalubniki so škodljivi predvsem, ker uničujejo in se hranijo prav z onimi plastmi, kjer se pretakajo sokovi, ki so za rastlino življenjske važnosti. Prej ali slej bo vsako drevo napadeno po zalubnikih podleglo poškodbam. Zelo so se razmnožili zalubniki že večkrat v najrazličnejših predelih sveta. Na Češkem so morali n. pr. l. 1875 posekati 4 milijone kubičnih m lesa, zaradi ogromnega števila napadalcev. V Bosni je l. 1930 lubadar silovito napadel 300.000 ha gozda, kolikor znaša površina vseh gozdov Slov. Primorja, in posekati so morali ob tej priliki skoraj 6 milijonov kubičnih metrov prvovrstnega lesa. Pri nas ne predstavlja trenutno lubadar velike nevarnosti, vendar pa moramo biti vedno pripravljeni na odpor, v primeru, da bi se pojavil v večjem številu in to ne samo v gozdu, temveč tudi na poljskem drevju.

K sreči imajo zalubniki mnogo naravnih sovražnikov. Zatirajo jih ptice (posebno žolna in detli); zajedajo jih pa tudi neke vrste ose, ki zleže v njihovo telo svoja jajčeca. Zalubnikovo zalego pa uničujejo tudi nekatere vrste hroščev in neka stonoga.

Umetna obramba proti lubadarjem obstoji v prvi vrsti v pravilni gojitvi gozdnih sestojev (čiščenje, odstranjevanje poškodovanega drevja itd.). Napadna drevesa moramo takoj posekati, olupiti in lubje sežgati. Paziti moramo predvsem, da iz posekanega drevesa ne izroji hrošči na druga drevesa, ker ga nismo pravočasno obelili. Drevesa, napadena po zalubnikih spoznamo po lesnem prahu, ki izhaja iz luknjic ali pa po kapljicah smole na lubju same.

Pri težjih napadih zatiramo zalubnike najbolj uspešno, če jim nastavimo lovna drevesa. Spomniti posekamo dočeno število lovni dre-

Kmetijska opravila v juniju

Obilno deževje v letošnji pomladi je na splošno ugodno vplivalo na razvoj vseh kulturnih rastlin. Obeta se nam prav dobra letina. To dejstvo pa nas ne sme zapeljati v malomarnost. Ne smemo prepustiti naravi, naj sama odloča. Od nas samih je odvisen nadaljnji potek razvoja rastlin, in njih pridelek.

TRAVNIŠTVO. Trava se je bujno razvila. V obalnem pasu je že zrela in zato ne smemo odlašati s košnjo. Kdor prepozno kosi, bo spravil namesto sena le krmo, ki ne bo boljša od navadne slame. (O košnji in spravljajanju sena bo govora v posebnem članku). Ponekod so se po deteljiščih in po lucerni pojavili posebni hrošči, ki izjedajo nadzemne dele rastlin. V Bujšćini so kar uničili cele njive lucerne. Borba proti tem škodljivcem je zelo težavna. Ne preostane drugega, kot pokositi njive, čim se pojavijo škodljivci in jih takoj preorati. Na okužene njive ne smemo več sejati lucerne ali detelje.

POLJEDELSTVO. Zgodnja pšenica (Mentana, Virgilio) v Bujšćini in obalnem pasu že čaka na žetev. Tudi z žetvijo ne smemo odlašati. Žeti moramo, ko je zrno testeno in ne pretrdo. Prezrelo žito se rado osipa in tudi zgubi na hranilni vrednosti. V več krajih se je pojavila letos žitna snet. V Petroviji (okraj Buje) sta morala dva kmeta predčasno požeti 2 ha pšenice, ker je 80% pšenice bilo okužene. Ne smemo dopustiti, da bolno klasje dozori na njivi. Pri mlatvi se namreč okuženo zrnje zdrobi in trosi (glivice) okužijo zdravo seme in še zemljišče. Kmetijske zadruge v istrskem okrožju bodo letos odkupovale po zelo ugodnih pogojih semensko pšenico, katera bo pravilno shranjena in razkužena ter pravočasno razdeljena kot semensko blago. Dolžnost vsakega zavednega kmetovalca je,

Zgodnja košnja - dobra krma

da že sedaj določi, katere posevke bo oddal kot semensko blago.

V višjih predelih okopavamo krompir. Nadzorujemo tedensko naše krompirjeve nasade, če se tudi pri nas že ni pojavil koloradski hrošč. Proti krompirjevi peronospori škropimo z raztopino modre galice in apna. Odberimo tudi pri krompirju že sedaj sortno čiste posevke zgodnjega krompirja (zgodnji labinski in sv. Ivan — precoce d'Albona in S. Giovanni) za setev. Tudi semenski krompir bodo odkupovali kot semensko blago. Takoj po žetvi in čim izkopljemo krompir (zgodnji), moramo ga s tem privabimo roje hroščev, ki bodo raje napadli posekana drevesa, kakor ostalo drevje. Vsakemu rodu lubadarjev moramo postaviti nova lovna drevesa, ker hrošč napada le drevesa, ki so še v soku. Kje bomo posekali lovna drevesa, koliko jih bomo posekali, in točna navodila o ravnanju z lovniimi drevesi so vprašanja, ki se tičejo strokovnjakov. Vsi pa moramo imeti vsaj osnovne pojme o življenju in škodljivosti teh nevarnih škodljivcev, da si bomo v lažjih primerih napada sami pomagali, v težjih pa pravočasno opozorili odgovorne organe na pretečo nevarnost.

Dr. O. S.

ramo njive plitvo izorati in sejati «činkvanti».

VRTNARSTVO. Zelo ugodno toplo in vlažno vreme je vplivalo tudi v vrtnarstvu na razvoj različnih škodljivcev. Na fižolovem listju opažamo pršice. To so komaj vidne živalce, rumeno-sive, rjavkaste ali rdečkaste barve, ki sesajo listje na spodnji strani, pozneje pa tudi po ganjke in stroke. Ko opazimo te škodljivce, moramo škropiti posevke z 2% žvepleno apneno brozgo ali pa z 1% solbarjem, obenem pa moramo odstraniti vse dele rastlin, na katerih so se pojavili škodljivci. Poleg pršic napadajo vrtnne rastline uši. Uši uničujejo s škropljenjem s tobačnim izvlečkom. Na kapusnicah so se pojavili majhni hrošči - bolhači. To so 2 - 3 mm. dolge živalice, ki skačejo kakor bolhe. Ti škodljivci luknjajo mlade lističe. Bolhače uničujejo z 1% raztopino azola.

V mesecu juniju sejemo cvetačo (brokole), ohrovt (verzota) in pozni kapus (zelje), radič, latugo, solato itd. Vrščkamo buče, kumare, melone, katerim pustimo le en ali dva poganjka. Presajamo kapus, solato, zeleno.

VINOGRAD. Najbolj važno opravilo v vinogradu je škropljenje proti peronospori in žveplanje proti plegni (Oidium). Podrobnejša navodila dobijo naši kmetovalci v posebnih člankih v «Naši grudi». Razredčujemo grozdje namiznih sort dva tedna potem, ko trta ocvete. Obenem odstranjujemo nepotrebne poganjke in izločimo pjdjh?n čs tnU ganjke.

SADJARSTVO. Tudi na sadnem drevju so se pojavile letos razne bolezni in škodljivci. Proti raznim škodljivcem škropimo z 1.2% raztopino svinčene arzenata ali azola. Uši uničujejo z 1% raztopino nicola ali tobačnega izvlečka, kateremu lahko dodamo 1% raztopino modre galice in apna. Pobirajmo z dreves in odstranjujemo vse odpadlo sadje in uničujemo ga.

Več pazljivosti pri sortiranju sadja, ker kakor smo že omenili v «Naši grudi» se tržišča težko osvajajo, a zelo lahko izgubijo.

ČEBELARSTVO. V tem mesecu dobimo roje. Nekateri panji bodo rojili drugič in tretjič. V čebelarstvu ne bodimo preveč lakomni. Pozni roji so malo vredni in zato jih moramo združiti z drugimi slabimi, ali pa moramo preprečiti rojenje. Skrbimo, da je v bližini čebelnjaka dovolj pitne vode.

Pri vrcanju medu bodimo previdni. Pazimo, da nam čebele ne pridejo do posod, v katerih so ostanki medu. Nekateri čebelarji imajo navado, da položijo čebelam posodo, da jo «živice» očistijo. O povzroču ropanje s strani čebel in je zato ta navada vsega grajanja vredna.

PERUTNINARSTVO. Posebno pozornost moramo posvetiti v vročih poletnih mesecih čistoči naših kurnikov. «Čistoča je pol zdravja», pravi stari pregovor in to velja posebno za perutnino. Prijavimo takoj vsaki pojav bolezni veterinarskemu odseku.

KLETARSTVO. Kdor se ni pretočil drugič vina, naj ne odlaš. Pri pretakanju moramo paziti da vino pride čim manj v dotiko z zrakom. Torej, če je le mogoče uporabljamo pri pretakanju črpalko. Prezračimo ponovič kleti. Pred pretakanjem razkužimo kleti na ta način, da v njih sežgemo določeno količino žvepla.

Dr. F. J.

KAKŠEN NAJ BO PANJ

Panj mora biti dovolj velik in tako napravljen, da se da po potrebi z lahkoto povečati ali zmanjšati. Velikost panja naj ustreza torej velikosti družine v njem. Prevelik panj je pozimi premrzel in nezasedeno satovje v njem je izpostavljeno raznim škodljivcem, kakor molju, mišim, plesni, itd. V ta namen naj bo panj deljiv in sicer v vališče in medišče in naj bo opremljen še s posebno ločilno desko, s katero je mogoče tudi vališče zmanjšati. Vsekakor je boljše malo bolj velik, kakor pa premajhen panj, ker v poslednjem se čebelna družina ne more razviti zaradi pomanjkanja prostora.

Ureditev v panju naj je v skladu z naravo čebele. Medišče bodi vrhu gnezda, ker tudi v prirodi je tako. Po mnenju mnogih čebelarjev mora biti gnezdo za polovico obširnejše kakor pa medišče. Tako je v prirodi in tako bodi tudi v našem panju. Pri teh panjih odpade tudi draga in čebelam neprijetna malična rešetka, ker matiča najde v gnezdu dovolj prostora in skoraj nikdar ne zaide v medišče.

Panj mora nadalje varovati čebelno družino pred vremenskimi neugodnostmi, mrazom, veliko vročino, vetrom; nuditi ji mora varno zavetje pred sovražniki. Najboljše so panji iz lesa in tudi iz slame niso slabi. Te dve snovi sta slaba prevodnika toplote in zato ohranita pozimi panj topel, poleti pa hlade. Čim bolj je les mehek in lahek, tem bolj služi temu namenu in tem lažji je panj.

Panj mora biti urejen praktično. Okvirji naj bodo enaki, trdni in natančno po meri izdelani. Razdalje med njimi morajo biti tudi enake.

Odpirajo naj se od zadaj, ali pa od zgoraj. Z zadnjimi e laže poslovati, je to slabo stran imajo, da takih panjev ne moremo staviti v čebelnjak drugega vrh drugega in da se pri njih odpiranju zalega rada prehladi. Sicer pa v krajih, kjer so se ti panji udomačili, ne poznajo čebelnjakov. Panje postavijo posamič po vrstu in vsak panj opremijo s strešico iz eternita. Taki čebelni vrtili, kakor bi jih lahko imenovali, so zelo lepi in očesu prijetni; zlasti če med njimi rastejo vrtnice, sadno drevje, ali pa kako drugo okrasno grmičevje. Na ta način postavljeni panji pa zahtevajo mnogo prostora, katerega marsikdo med čebelarji nima, kakor tudi vsakoletno prebarvanje panjev, ki so zaradi vremenskih neugod, katerim so izpostavljeni, zelo podvrženi gnilobi. Poleg svoje lepote imajo ti čebelni vrtili še to prednost, da se v njih nikdar ne zgodi, da bi zgrešile matice po izvršenem oplojevalnem poletu svoj panj, kar je v naših čebelnjakih večkrat opaziti. Panj mora imeti tudi dovolj veliko žrelo, ki se da po potrebi razširiti in zožiti. Dolgo žrelo olajšuje čebelam ob glavni paši izlet in vlet, pospešuje zračenje in zadržuje po potrebi tudi rojenje.

Imej v čebelnjaku vse panje iste sestave in enake mere, ker le tako lahko izvršiš vsa potrebna opravila, kakor umetno rojenje, dodajanje zalege, medu itd.

Zelo dobri in praktični so panji s premakljivim dnom, ker zelo olajšujejo snajenje odpadkov. Taki panji pa imajo to slabo stran, da je njihov prevoz na pašo otežkočen in da niso tako trdni. Končno pa mo-

rajo biti panji tako napravljeni, da nam jih mizar lahko poceni napravi. Razkošno izdelan pa ni za čebelarja, ki pričakuje od svojih čebel gnojne koristi, ampak samo za take čebelarje, ki čebelarijo le v svojo zabavo.

Mnogo zahtevamo torej od dobrega panja in mnogo nam tudi koristi dober panj; ali vendar je uspeh čebelarstva mnogo bolj odvisen od znanja in pravičnega ravnanja s čebelami, kakor pa od tega ali onega sestava panja. Zato obratuj pažljivo bolj čebelni družini kakor pa panju.

Prednost zelenega krmljenja in prednosti paše

Različna krmila, posebno tovarniški odpadki — ječmenove droži — se dajo dobro izkoristiti ali uporabljati le pri hlevskem krmljenju. Za stalno prehranjevanje živine v hlevu ne potrebujemo tako obsežnih zemljišč, kakor pa če hočemo goniti živino na pašo. Ako krmimo živino tudi poleti v hlevu, je varna pred raznimi škodljivimi vremenskimi vplivi in pred posebnimi boleznimi, ki bi jo lahko zalele na paši. Gnoj se v hlevu nič ne porazgubi, kar tudi marsikateri pripravi do tega, da se raje odloči za hlevsko zeleno krmljenje nego za pašo živine. Vse te prednosti zelenega krmljenja v hlevu pa niti od daleč ne odtehtajo onih, ki jih ima paša posebno za mlado, plemensko in mlečno živino.

Z nepretrgano, edinoletno hlevsko vzrejo goveje živine, da ne govorimo o ostali živini, že od nje prve mladosti dalje imamo le slabe in žalostne izkušnje. Živali, ki jih vzredimo in držimo vedno le v hlevu, zaostanejo v razvoju, se omejujejo

UŠI NA ŽIVINI

Uši je več vrst. Vsaka žival ima posebno vrsto. Uši srkajo iz živali kri in povzročajo tako manj ali več občuten srbež. Ako ima žival mnogo uši, postane mršava, suha in malo vredna. Zanemarjena, ušljiva živina pa dobi lahko tudi nevarne kožne bolezni. Temu je podvržena posebno ona živina, ki je stalno v hlevu.

Za uničevanje uši rabijo živinorej-

ci predvsem petrolej, bencin ali pa 2-3% kreolin razredčen z vodo. Navedene tekočine sicer uši pomorijo, a jih ne smemo vedno rabiti. Posebno v hlevih, kjer stoji mlečna živina, ne kaže rabiti teh snovi, ker bi mleko od njih lahko dobilo poseben duh, ki preide tudi v mlečne izdelke in jih lahko napravi popolnoma neužitne. V takem primeru moramo uporabljati sredstva, ki nam jih predpiše živinozdravnik in ki so pripravljena iz različnih rastlin, n. pr. iz podleska, korenin, teloha i. t. d.

Marsikje uničujejo uši na živini tudi z oljem in kisom. Najprej s pomočjo cunj namazejo z oljem vsa žival, potem pa še s kisom ali pa z obojimi hkratu. To sredstvo tudi uniči uši, a po takem ravnanju moramo žival dobro oprati z ne premrzlo vodo in jo osušiti v vrečeno ali podobnim blagom.

V drogerijah prodajajo tudi najrazličnejša mazila proti ušem; mazila, ki so navadno sestavljena na podlagi živega srebra. Vsa taka mazila uši sicer uničijo, a se ne priporočajo, posebno ne pri goveji živini, ki ima zelo občutljivo kožo napram živemu srebru. Tudi nj priporočljivo uničevanje uši s tobaknim izvlečkom. Tobakni izvleček sicer uši uniči, a lahko povzroči tudi nikotinsko zastrupljenje, posebno ako namazemo velik del telesa z raztopino tobaknega izvlečka in vode.

Uši uniči tudi navaden čist spirital (denaturiran) in sicer namazemo kožo živali s pomočjo čopiča ali s kosom blaga.

Najbolje pa je, da obvarujemo svoj hlev pred ušmi. To bomo dosegli, če bomo kupovali čim manj odrasle tuje živali, pač pa skrbeli za pomlad v domačem hlevu. Če pa pridejo uši iz različnih razlogov kljub temu v naš hlev, ne pomagajo uničiti jih samo na živalih, temveč moramo prečistiti tudi hlev. Posebno spomladi (v sedanjem času) bi morali hlev posteno prečistiti, to se pravi, spraviti iz hleva ves gnoj, pod in vse predmete v hlevu oprati z vročo vodo ali 2% raztopino vode in kreolina.

Zavedajmo se, da je živinorejva važna panoga našega gospodarstva in da uši na živini povedo, kakšen je gospodar. Skrbimo torej, da bodo živali snažne; snažen pa naj bo tudi hlev.

Dr. B.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

M. Z. iz BOLJUNCA: Imam mlado kravo, kateri se pojavljajo, ne vem, iz kakšnega razloga, na vimeni bradavice, od vimena naprej pa do popka tako imenovani polipi; sicer pa je krava zdrava. Ali je mogoče te izrastke odpraviti in kako?

ODGOVOR: Preveči vsako bradavico in vsakega polipa s tankim gumijevim trakom, kakor ga uporabljajo za cepljenje trt. Male bradavice, ki jih ni mogoče prevezati, pa maži z ihtiolovo masjo in sicer v razmerju 1:5 (en del ihtiola, pet delov masti). Zdravljenje traja po obsega bolezni 15 do 30 dni, mažeš pa lahko enkrat ali tudi večkrat na dan.

J. S. iz Trnovice: Imam dve leti starega volička, ki je začel pred dvema mesecema šepati z levo sprednjo nogo. Drugače je zdrav, rad je, je dobro rejen. Opazil sem, da ga noga manj boli pri hoji kot tako, ko gre iz hleva. Kaj bi to bilo?

Odgovor: Skoraj gotovo ima vaš voliček bramor. Ta bolezen se opaža največkrat pri konjih. Vzrok bramorja je kostni izrastek ali zarastek v skočnem pregibu noge. Ako se hočete prepričati, ali ima vol bramor, tedaj pripognite bolno nogo, držite malo časa pripognjeno, potem pa jo hitro izpusite in naženite žival, da mora teči. Ako bo žival spočetka močnejše šepala nego minuto pozneje, je to znak, da ima bramor.

Bramor sam ne škoduje mnogo živali, ako izznamemo posledico, da žival ni tako gibčna. Žival lahko dela, se debeli in meso ima isto vrednost kot od popolnoma zdrave živali.

Bramor sam je težko ozdravljiv, posebno ako smo ga v začetku zanemarili. Največ koristijo kishi, topli obkladki, katere napravimo na

ta način, da polijemo žaganje z vročo vodo in ji dodamo malo kisa ter potem žaganje zvežemo v ruto in privežemo na bolno mesto. Pri mnogo vrednih konjih navadno izžigajo izrastke kosti. To delo pa se ne splača pri malo vrednih konjih in tudi ne pri volih.

I. V. Suhorje: Moj sosed ima vrt, v katerem dobi vsako sadno drevo raka. Kaj je temu vzrok?

Odgovor: Raka povzroča glivica, ki jo imenujemo z znanstvenim imenom nectria ditissima. Vzrok rakovine na drevesih je lahko zelo različen. Največkrat podlega raku sadno drevje v vlažni, močvirni zemlji in v osončnih, senčnih legah. Raka podpira preobilno enostransko gnojenje z dušičnimi gnojili, predvsem gnojilci. Tudi pomanjkanje apna zelo neugodno vpliva na zdravje sadnega drevja. Če hočemo odpraviti rako, moramo odpraviti najprej te pomanjkljivosti. Drevesa, ki so zelo rakava, je najbolje posekati in sežgati.

I. L. Slap: Imam njivo, ki je zelo mokrotna. Ker leži nižje kot bližnji potok, je ne morem kanalizirati. Kaj naj naredim? Ali pomaga kako umetno gnojilo?

Odgovor: Nizko ležečo njivo, s katere ne morete spraviti vode, morate predvsem orati v zloge z manjšim številom brazd, tako da bo imela več razorov. Če je njiva tako izorana, bo voda prej izhlapevala iz nje. Seveda izgubite pri tem na posejani površini, ker v razoru ne bo rastle nobena rastlina. Razen tega vam priporočamo, da gnojite njivo z apnom. Polosite na vsakih 100 kv. m na jesen 20 kg apnenega prahu. Po dveh letih apneni prah zopet trosite; ali pa lahko potrosite vsako leto polovico. Tudi Tomaževa žlindra in apneni dušik dobro delujeta v mokri zemlji, ker vsebujeta precej apna.

F. M. iz Gropade: Rad bi vedel, kako se najlaže zatrejo polži, ki mi delajo veliko škodo na polju in v vrtu?

Odgovor: Proti polžem je najbolje natrositi proti jutru tla s prahom od živega apna ali s kuhinjsko soljo. Polži, ki ležejo čez apno, zgubijo mnogo sline in kmalu poginejo. Zejo čez sol in se ranijo ob njo. Isto tako se zgodi tudi s polži, ki le- Veliko pomaga tudi pobiranje polžev ponoči.

Pojavili so se škodljivci na lucerni in deteljiščih

Poročajo nam, da so se po nekaterih krajih pojavili po detelji in na lucerni posebni hroščki, ki žrejo nadzemeljske dele rastlin. Škoda je obutna. V zvezi z pojavljanjem te golazni smo se obrnili na okrožni kmetijski oddelček v Kopru in dobili tam sledeča pojasnila:

Škodljivci, ki so se pojavili na detelji in na lucerni, spadajo med ritčkarje (Aplon apricans in Phytomus nigrirostris). Odrasli hroščki temnomodre barve, dolgi približno 3 mm, prilezejo iz zemlje aprila ali maja. Po oplojenju samice položijo po rastlinah jajčeca, iz katerih se zvalijo majhni črvički zelenkaste barve, ki gredo takoj na delo in uničijo vse, kar jim pride pod zobe, tako da večkrat ne ostane na njivi nič drugega kot sama gola stebelca. Odrasli črvički (ličinke) se zabubijo v pajčevinaste bube takoj pri vrhu korenin. Iz bub zlezajo ponovno odrasli škodljivci in nadaljujejo svoje uničevalno delo.

Kako uničujemo te škodljivce? Boj proti njim je zelo težaven, ker deteljišče ne moremo škropiti s strupenimi preparati (arzenati). Nevarnost je namreč v tem, da bi lahko zastropili živino, ki bi prišla slučaj-

Bodimo budni na koloradskega hrošča!

V naši bližini v Ljudski republik Sloveniji že več let uničuje krompirjeve nasade njihov doslej najhujši sovražnik-koloradski hrošč. Le odločnemu posegu ljudske oblasti in organiziranemu nastopu kmečkih množic se moramo zahvaliti, da se golazen ni razširil povsod, kjer se sadi krompir.

O tem škodljivcu je bilo že govora v našem tisku, vendar ne bo odveč, če ga vsaj v glavnih potezah na kratko opišemo. Koloradski hrošč ali krompirjevec je en centimeter dolga živalica. Krila so svetlorumene barve in vsake ima po pet značilnih črnih prog podolgem. Rdečkasto-rumen ovrtnik ima 11 črnih lis, od

katerih ima srednja največja oblika črke «V». Spodnji del telesa je rdečkasto rumene barve. Jajčeca, ki jih znese samica v kupčkih tesno drugo ob drugem, nalepljena na spodnjo listno stran, so pomarančastorumeni.

Odrasla, približno 1,2 cm dolga ličinka, je spočetka rdeča, pozneje pa svetlorumena. Zadek ima izobčen navzgor. Glava, ovrtnica, noge in dve značilni vrsti bradavičastih pik ob strani trupa so črne barve.

Borba proti temu škodljivcu je zelo težavna in ko se razmnoži, lahko razčisti, neuspešna. Zato moramo paziti, da se na naših njivah ta nadloga ne pojavi. Bodimo torej zelo budni. Določimo neko nedeljo in pregledimo vse naše krompirjeve nasade. Potrebno pa je, da vsak kmet že pred množičnim pregledom redno in vestno pregleduje svoje njive in takoj poroča, če bi kaj izsledil.

Vsak dvomljivi primer naj se pri- Javi takoj okrajnemu ali okrožnemu kmetijskemu odseku, ki bo takoj ukrenil vse potrebno, da se takoj v začetku uničijo vsi škodljivci.

Dr. J.

Obisk tržaških delavcev v zagrebski tovarni „Rade Končar“

Enotni sindikati Tržaškega ozemlja so organizirali obisk zagrebskega velesejma. Ob tej priliki je nad 500 delavcev in kmetov iz Trsta in iz Istrskega okrožja obiskalo na povabilo zagrebskih sindikatov enega izmed največjih obratov nove jugoslovanske elektroindustrije in sicer tovarno električnega materiala „Rade Končar“. Delavci so tržaške in istrske tovariše pristrčno sprejeli.

«Povišali proizvodnjo električne energije na 4,35 milijarde kilovatnih ur v letu 1951, to je okrog štirikrat v primeri z letom 1939. Med petletnim planom zagotoviti oskrbo industrije, rudarstva in metalurgije z električnim pogonom, oskrbeti široke ljudske plasti z elektrotehničnim materialom... Ustanoviti v ta namen novo proizvodnjo transformatorjev, stroje za elektrarne...» (iz zakona o jugoslovanskem petletnem planu).

Kako se v novi Jugoslaviji besede spreminjajo v stvarnost, načrtne smerice v velike tovarne, številke v industrijske proizvode, so se delavci Tržaškega ozemlja na lastne oči prepirali.

Kjer so se še pred letom dni razprostirale same njive, stojijo danes že množična poslopja, zgrajena po najmodernejši tehniki. Tovarna „Rade Končar“ bo v celoti zgrajena šele 1.1951, a že danes proizvaja veliko množino najrazličnejšega elektrotehničnega materiala. Dan prej so izletniki videli na zagrebskem velesejmu razstavljene vzorce izdelkov, ki jih „Rade Končar“ proizvaja, zdaj pa so videli, da vse te izdelke izdeluje tovarna že množično. Na stotine transformatorjev, elektromotorjev in najrazličnejših strojev čaka v odpremih skladiščih.

Delovni proces proizvodnje, orodni stroji in tehnična ureditev tovarne je vzbudila veliko pozornost zlasti tržaških kovinarjev. Globok vtis pa je napravila na obiskovalce sama zgradba iz porazdelitev delovnih prostorov. Graditelji obrata so se posebno prizadevali, da bi delavcu v tovarni nudili najugodnejše okolje pri njegovem vsakdanjem delu. Pri velikanskih oknih v stropu in na stenah, ob steklenih pregradah in v obširnosti zgradb se bo delavec občutil kakor na prostem. Prostor med posameznimi paviljoni bo pokrilo bujno zelenje lepo urejenih parkov. Med odmori in po delu bo delavec užival vse materialne ugodnosti v menzah, kopališčih, čitalnicah itd.

Vzporedno s tovarno gradijo stanovanjske hiše, namenjene delavstvu in nameščencem obrata. Ta stanovanja nimajo nič supnega z zastarelimi luknjami, kjer so v prejšnji dobi bili primorani stanovati delovni ljudje. Prostorna, zračna, sončna bodo ta stanovanja, opremljena z vsem najmodernejšim udobjem. Tovarni bodo poleg tega dodeljene lepo urejene otro-

ške jasli, katerim bodo matere, ki bodo odhajale na delo, izročale brez skrbi svoje male.

Po obisku v tovarni je vse navroče nagovoril tržaški delavec italijanske narodnosti, ki je že več mesecev zaposlen v tovarni. Poudaril je poštenost vseh jugoslovanskih delavcev, katerim so se pridružili številni italijanski delavci. Zgradili bodo osnove novega življenja in premagali vse ve-

likanske težkoče, ki so v vezi z ogromnimi nalogami petletnega plana.

«Bodite tudi vi dosledni v borbi, kakor ste bili doslej, so bile zadnje besede tovariša.

Na koncu je spregovoril na kratko še tov. inženir ravnatelj tovarne. Poudaril je, da je v Jugoslaviji danes omogočena gradnja velikanskih objektov, ker so se uresničili trije pogoji: ker je oblast v rokah ljudstva samega, ker so za vedno zatrti izkoriščevalci in domače škodljivci in ker vlada med delovnim ljudstvom sloga in enotnost. Zaključil je: «Pozdravite tovariše delavce Tržaškega ozemlja in povejte jim, kar ste danes tukaj videli!»

Beda španskih delavcev

Ce hočemo dobro razumeti sovražstvo špaski delavcev proti Francoskemu režimu in proti vsem onim, ki ga v inozemstvu podpirajo, moramo predvsem upoštevati obupno bedo, v kateri žive. Poleg tega pa jih režim mučenja in umorov zatira z vsem svojim policijskim aparatom. V kakšnem obupnem gospodarskem stanju žive španski delavci, nam najbolje pove nekaj številke.

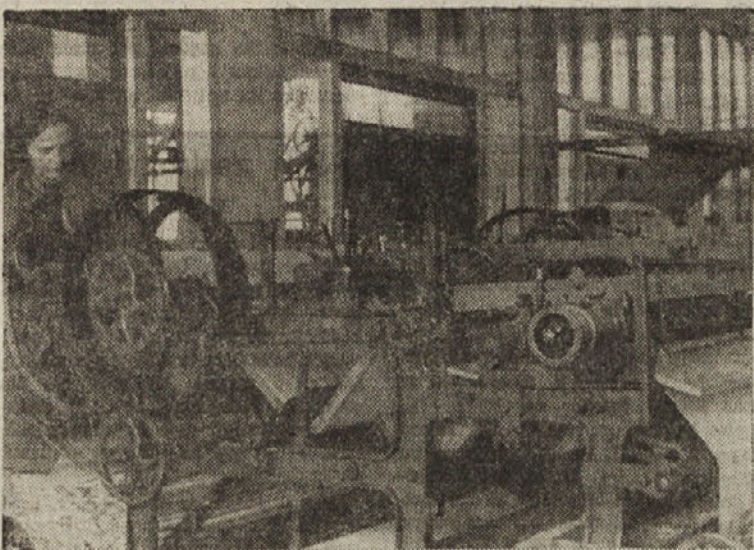
Leta 1936 za časa republike je moral strokovni delavec delati 22 minut, da si je zaslužil kilogram belega kruha. Pod Francovim režimom mora delavec delati 48 minut, da si zasluži obrok 150 gramov črnega kruha, ki sploh ni prebavljiv. Če pa si hoče delavec zaslužiti kg belega kruha, mora delati celih 6 ur. Iz tega primera se najbolj jasno vidi, kako velika lakota vlada po vsej državi. Kar se nanaša na kruh, velja tudi za vse ostale najbolj nujne življenjske potrebščine, ki jih rabi delavska družina.

Lahko pa izberemo še en primer. Za časa republike je imel kovinar-

ski ali ladjedelniški delavec srednjo plačo 16 do 18 pesetas na dan. Danes je plača delavca približno 25 pesetas. Toda medtem ko ni bilo tedaj na plači nobenih odtegljajev, odtegujejo sedaj delavcem tretjino plače za razne dejatve, s katerimi morajo delavci podpirati Francov državni aparat za zatiranje delovnega ljudstva samega.

V primeri z letom 1936 je po falangističnem statističnem uradu dejanska plača dosegla leta 1947 182,5 odstotkov, toda indeks cen za živila se je v tem času zvišal od 100 na 596,3 odstotke, splošni indeks cen pa na 490,2 odstotka.

Ze te številke, ki jih je izdelal falangistični statistični urad in ki zato ne morejo biti preveč verodostojne, nam kažejo, da mora španski delavec delati štirikrat več kot leta 1936, če hoče živeti kakor tedaj, kar pa je seveda nemogoče. Ker pa je to nemogoče, je jasno, da živi špansko delovno ljudstvo v grozni bedi.

TEKSTILNA INDUSTRIJA SE V JUGOSLAVIJI LEPO RAZVIJA

V okraju Ilirska Bistrica bodo zgradili letos 11 zadružnih domov

V okraju Ilirska Bistrica bodo letos zgradili 11 zadružnih domov. V Knežaku je bil otvoren prvi dom v okraju že 1. maja, sedaj pa so v delu na Tatrah, Pregarjah in Novi Kračini. V kratkem bodo začeli zidati še v Trnovem pri Bistrici. Tu bodo preuredili in povečali zgradbo, kjer je bila prej zadružna posojilnica. Zidali bodo tudi v Bitnjah, Silvju, Obrovu, Podgradu, Zabičah in Jelšanah. Največji zadružni dom bo v Trnovem, eden izmed najlepših pa oni v Pregarjah.

Pregarje so bile med borbo vse požgane, toda vaščani, med katerimi je mnogo zidarjev, so marljivo prišli za delo in vas bo v kratkem vsa obnovljena.

Veliko lepo šolo so obnovili že lani, letos pa zidajo svoj zadružni dom, ki bo ponos vasi. V domu bodo prostorne dvorane in ko bodo napeljali elektriko, bo tam tudi kinoaparatura, klub, čitalnica, trgovina, več pisarn za zadružno in druge množične organizacije, sejna dvorana ter stanovanje za upravnika. Poleg doma pa bo še veliko skladišče za zadružno.

Vaščani so zelo zadovoljni in pomagajo s prostovoljnimi deli, da bo dom čimprej dokončan. Med Tatrami in Pregarjami je začelo pravo tekmovalstvo, kateri dom bo prej pod streho. Po teh vaseh, kakor tudi po ostalih, se vsi pogovarjajo le o zadružnih domovih in o letini, ki prav dobro obeta.

OD VSEPOVSOD

PRVA TOVARNA ELEKTROD V JUGOSLAVIJI je začela obratovati 11. maja na Hrvaškem. To je hkrati prvi obrat te vrste v jugovzhodni Evropi. Doslej so morali uvažati elektrode v Jugoslavijo za drag denar iz tujine. Elektrode domačega izdelka so se izkazale za boljše od tujih. Tovarno so zgradili v petih mesecih.

JUGOSLOVANSKA LETOVISKA bo letos obiskalo okrog 1.100.000 gostov. Zato so se v letovišjih zelo dobro pripravili na tujsko prometno sezono. Povečati je bilo treba zmogljivost številnih gostinskih obratov, obnoviti in preurediti mnogo hotelov, zlasti v Hrvaškem Primorju, Istri in Dalmaciji. Letos bo imela na primer samo Opatija 40 hotelov in penzionov. Korenito so izboljšali tudi promet. Avtobusno podjetje za Hrvaško Primorje in Istro je uvedlo več avtobusov domače izdelave. Obnovili so tudi več potniških ladij. Med gosti bo letos tudi mnogo Čehov, Slovakov in Madžarov.

V BEOGRADU 5000 NOVIH STANOVANJ. Letos bodo v Beo-

gradu zgradili 5000 novih stanovanj za kar bodo porabili - milijardo 300.000.000 din. Pred vojno so v Beogradu zgradili največ po 3000 stanovanj na leto. Toda v Beogradu ne gradijo le stanovanjskih hiš. Vrednost drugih gradbenih del bo znašala 3 milijarde dinarjev.

NAMAKALNA DELA V UKRAJINI. Ministrstvo poljedelstva ZSSR je izdelalo načrt za izgradnjo namakalnega sistema v Ukrajini, s katerega pomočjo bodo čez dve leti namakali 150.000 ha zemlje ter tako zagotovili visok žetveni prinos ne glede na vremenske razmere. Letos opravljajo poskusna dela za izgradnjo namakalnega sistema v stepah južne Ukrajine.

TRBOVELJSKI RUDARJI so v tekmovalstvu rudarjev v Sloveniji dosegli prvo mesto. Rudnik Trbovlje je v mesecu aprilu presegel plan za 0,7%, zmanjšal proizvodne stroške za 2,4%, na razstrelivo pa je prihranil 40%. Od vseh rudnikov ima rudnik Trbovlje tudi najboljše uvedene načine dela po normah, dela nad 64% oseba po tehnično postavljenih normah.

Poskusi razbijanja sindikalne enotnosti v Italiji

V zadnjem času se tudi v Italiji množe poskusi razbijanja sindikalne enotnosti. Imperialistom in reakcionarjem ta enotnost ne gre v račun, ker preprečuje njihove spletke in je najbolj odporen jez proti vsem poskusom izkoriščanja.

Glavni razbijalec delavske enotnosti je zastopnik krščanskodemokratske struje v Italijanski splošni zvezi dela Pastore. Najbolj otipljiv dokaz tega razbijanja je ravno demonstrativen odhod Pastorea s proslave prvega maja v Rimu, čeprav ni noben demokristjanski delavec sledil njegovemu zgledu.

Zelo važno razdiralno vlogo ima tudi organizacija ACLI (Udruženje italijanskih krščanskih delavcev). Prve dni maja je imelo tu udruženje v Rimu zborovanje, ki se ga je udeležil tudi delegat ameriških sindikatov na zasedanju Svetovne sindikalne zveze Carey. Napadal je Svetovno sindikalno zvezo in Italijansko splošno zvezo dela, po zborovanju pa je obiskal še papeža. Pri tem je zanimivo, da je imelo ACLI to zborovanje kmalu po volitvah.

Vse to dokazuje tesno povezanost med italijansko duhovščino in wallstreetskimi bankirji, ki ho-

dobij od Vatikana naročilo, naj polagoma pripravljajo teren za ustanovitve neodvisnih sindikatov. V ta namen skuša duhovščina vrniti v terenske sindikalne organizacije razne oportuniste in politično neopredeljene ljudi, da bi se v sindikatih ojačal oportunizem in s tem demokristjani. Dotok takih oportunistov se v zadnjem času opaža zlasti v uradniških vrstah. S tem se reakcija pripravlja na nove volitve v sindikatih, o katerih je govoril tudi sam De Gasperi. Pri tem je dejal, da je treba izvesti v sindikatih «svobodne volitve». S tem namenom so tudi drugi predstavniki vlade zahtevali spremembe volivnega postopka v sindikatih. Pri vseh teh spletkah pa naj bi bil glavna opora ravno ACLI.

Formalno je to organizacija za «sindikalno predvzgojo delavcev v duhu katoliških načel». Organizacija ACLI je naslednja: v podjetjih so nekaka «jedra», ta jedra tvorijo obéinske skupine, te pokrajinske, a pokrajinske nacinalne skupine. Nacionalne skupine raznih strok tvorijo tehnično predsindikalno zvezo.

V teh organizacijah so tudi «cerkveni asistenti», ki se zanimajo za duševni blagor članov. Asistent v osrednjem odboru ACLI je znani zagovornik fašističnega korporativizma monsijnor Luigi Civardi. V krajevnih organizacijah zavzemajo najbolj vidna mesta ravno duhovniki.

Krajevne organizacije ACLI imajo svoje klube in biblioteko z reakcionarno literaturo. V teh klubih vzgajajo delavce in njihove družine v mržnji proti demokratičnemu gibanju. ACLI ima tudi svoje časopise, preko Vatikana, to je papežev komisije in Američanov, pa dobiva razno blago in denar, da s tem korumpira in kupuje delavstvo. Poleg tega ima ACLI nalogo, da organizira «študiranje vprašanj, ki zanimajo delavce». Resnični namen teh študijev pa je, odvrniti pozornost delavcev od perečih vprašanj in od njihovega reševanja. Da bi se ustvarila «resnična sindikalna krščanska zaveza», zahteva ta organizacija od delavcev ponižnost in strpno sodelovanje. Prav zaradi tega so postale notranje komisije, v katerih imajo demokristjani — kakor na primer v Bielli — večino, pravi prirepaniki delodajalcev. Iz tega se popolnoma jasno vidi, da je ACLI odkrito sredstvo reakcije za razbijanje delavskega gibanja. Lastniki tovarn sodelujejo z ACLI-jem se pogajajo z njim kot sindikalnimi ter organizacijami ter sklepajo sporazume.

Tako je tekstilni industrijec Marzotto v Vičenci sklenil z ACLI-jem mezdni sporazum, ki je bil mnogo ugodnejši kakor oni, katerega je predlagala Italijanska splošna zveza dela. Zveza je seveda to spletko takoj razkrinkala kot manever za razbijanje sindikalne enotnosti.

Dejansko pa uživa med delavci ACLI sloves, da je orodje najhujšega izkoriščanja. V Bergamu dela na primer veliko žena v vzgojnih ustanovah v najslabših pogojih. Razne nune silijo te ženske, naj izstopijo iz delavskih zbornic in se vpišejo v ACLI. Geslo ACLI je, da je treba za vseh 52 sindikalnih organizacij ustanoviti 52 predsindikalnih. Zato posveča duhovščina ACLI-ju toliko pažnje. ACLI ima namreč nalogo, da zbere okoli sebe politično neaktivne delavce, jih korumpira in vrine v sindikalne organizacije ter tako okrepi v njih desničarske in reakcionarne položaje.

Delavci pa odločno odgovarjajo na te poskuse razbijanja sindikalne enotnosti. V Firencah je bil pred kratkim kongres rudarjev. Pri volitvah na tem kongresu so dobili komunisti in Nennijevi socialisti 66.463 glasov, demokristjani pa samo 2329 glasov. Tako niso mogli dobiti niti enega predstavnika v nacionalnem sindikatu rudarjev. Rudarji pa so khratu odločno postavili zahtevo po industrijski reformi in nacionalizaciji rudnikov.

Italijanski delavci odločno branijo svojo enotnost, krejijo Italijansko zvezo dela ter bodo nikoli dopustili, da bi se spletke demokristjanov in raznih oportunistov nemoteno razvijale. Zato pa so te spletke obsojene na propast.

Vezane cene v Istrskem okrožju

dokaz velikega napredka v gospodarstvu

V istrskem okrožju se je začela te dni trgovina po vezanih cenah. Po vezanih cenah prodajajo kmetje svoje proizvode kmečko nabavnim in prodajnim zadrugam ali pooblaščenim trgovskim podjetjem. Za prodano blago po vezanih cenah dobijo poleg izplačila v gotovini tudi nakupne bono. S temi boni si bodo kmetje ali ribiči lahko nabavili industrijske proizvode po nižjih enotnih cenah za svoje potrebe pri kmečko-nabavnih prodajnih zadrugah.

Kmet bo torej pripeljal v zadrugo vino, žito, krompir ali drugo, dobil pa bo za svoje blago denar in posebnih bono za nakup raznovrstnega blaga, tekstila, železnine, obutve ali podobnega. Potrdila, ali boni bodo služili kmetu kot dokaz, da je prodal svoje blago po nižjih cenah, zato bo imel tudi manjše davke kot oni, ki bodo prodajali svoje pridelke v prosti prodaji.

Vsi kmetje nimajo še pridelkov, ki bi jih lahko prodali po vezanih cenah, lahko pa sklepajo že sedaj pogodbe s svojo zadrugo. Na ta način lahko dobijo na račun denar in bone za nabavo raznih potrebščin po vezanih cenah.

Kmetje, ki ne predelajo dovolj niti za svojo preskrbo, bodo dobivali živilske nakaznice za toliko mesecev, kolikor potrebujejo. Tako bo mali kmet, ki pridelal le za tri mesece, dobil nakaznice za devet mesecev. Delavci, uradniki, in kdor nima zemlje, bo pa dobival še v naprej nakaznice za zagotovljeno preskrbo.

Zadruge bodo kupovale, namreč že kupujejo, po vezanih cenah, žito, koruzo, semena, živino, ribe, surove kože, volno, krompir, fižol, vino, olje in perutnino ter nekatere druge predmete. Trgovina po vezanih cenah je prostovoljna. Kmet lahko proda svoj pridelek zadrugam po vezanih cenah ali pa na prosti prodaji. O koristi trgovine z vezanimi cenami ne bomo govorili, naši kmetje se bodo sami v kratkem času o tem prepričali.

Nekaj navodil

Zadruge bodo kupovale po vezanih cenah sledeče proizvode po navedenih cenah:

PŠENICO po 14 L. kg, rž po 12.50 L. ječmen po 12.— L. oves po 12.50. Blago mora biti dobro, zdravo in suho in mora imeti hl teže ki je za vsako žito določena. Če ima žito večjo ali manjšo hl težo kot je določeno, se za vsak odstotek teže določena cena dvigne ali zniža za en odstotek. Prav tako se odbije določeni odstotek pri cenah za odgovarjajoči odstotek smeti, zrnja drugih vrst žita ali črvihih zrn.

KORUZO v zrnju po 9.50 L. v storžu pa po 7.— L. kg. Za koruzo veljajo isti predpisi kot za pšenico.

SEMENA morajo biti zdrava in čista. **Krompir** »zgodnji labinski« bodo kupovali po 33.— L. kg, »lda« po 20.— L. kg, fižol od 30.— L. do 60.— L. kg, pšenico »mentana« po 17.— L. kg, semenski oves 14.— L. ječmen po 14.— L. grah od 80 - 90.— L. špinačo po 120.— L. čebulček 100.— L. česen po

140.— L. paradižnik po 200.— L. tucerno 150.— L. triletno deteljo 100.— L. enoletno pa po 130.— L.

KLAVNO ŽIVINO bodo kupovali po navedenih cenah za en kg žive teže: **govedo** od 32 - 56.— L. po odstotku mesa v zaklanem stanju; **teleta** od 48 - 49.— L. stara do dva meseca, **ovce** od 30-40.— L. kg, **PITANE PRA-SICE** od 63 do 88.— L. po odstotku maščobe; mesnate prašiče prve vrste po 80.— L. druge vrste po 77.— L.; mršave prašiče za pitanje po 92.— L. kg, do 20 kg teže pa po 100.— L. Živina ne sme biti hranjena in ne napajana 12 ur pred prodajo. Prepovedano je kupovati na število, »na čez« ali na kak drug podoben način.

CENA RIB za odkup je po vrsti in kakovosti od 14 - 134.— L. kg.

SVINJSKO MAST odkupujejo po 104.— L. za kg. Mast ne sme imeti nobenih tujih prinesov. **Suho meso, svinjsko gnjat, pleča in kare** plačajo po 133.— L. meso brez kosti po 146.— L. ovčje meso s kostmi po 93.— L. brez kosti po 113.— L. **suho slanino** po 128.— do 132.— L. za kg.

ZA SUROVE KOŽE veljajo pa te cene: goveje in bikove kože do 30 kg, od 12 do 58.— L. kg po kakovosti, **bikove kože** od 31 - 40 kg, po 10 - 52.— L. če so pa bikove kože težje, velja cena od 8 - 47.— L. kg. **Telečje kože** z glavo in nogami po 16.— do 78.— L. kg, če so brez glave in nog pa od 20 - 98.— L. kg. **Konjske kože** po 8 - 40.— L. za kg, **oslovske kože** po 4 - 20.— L. kg. Nesušene kože ne smejo imeti nog in ne rogov ter morajo imeti suho dlako. Suhe kože morajo biti pravilno razpete na trdem lesu.

Volno bodo kupovali po vezanih cenah finejšo belo po 167.— L. ostalo volno pa po 150.— L. kg.

ZA KROMPIR veljajo pa te cene: zgodnji mladi krompir po 33.— L. kg, **mladi krompir** po 20.— L. **druge vrste krompirja** pa po 7.— L. kg. Krompir mora biti zdrav, čist, enak vrste, povprečne debeline, zadnje letine in ne sme imeti več kot 10% gomoljev.

Cena fižola je od 19.50 do 32.50 L. kg. Fižol mora biti zdrav, suh in zadnje letine ter ne sme biti mešan z drugo vrsto fižola.

ZA ODKUP VINA se določi povprečna vezana cena L. 2.— za vsak maligan jakosti, sortirano vino »moškato« pa po 2.80 L. Vino mora biti zdravo in enkrat pretočeno.

OLJČNO OLJE se kupuje po 127.— L. liter, **SIR** po 80.— L. do 127 za kg, **PISCANCI** po 63.— L. kg, **KOKOSI** po 60.— L. kg, **PURANI** po 60.— L. kg, **KOKOSJA JAJCA** za 100 kom. 407.— L.

Kaj bomo lahko kupovali po vezanih cenah

Kmetje in ribiči, ki bodo prodajali omenjene pridelke po vezanih cenah, si bodo lahko nabavili v zadrugah za svojo potrebo raznovrstne predmete in industrijske izdelke. V skladiščih naših zadrug ste morda že

lahko opazili tekstilne izdelke, kmečko prejo, sukanec, domače platno, tkanine za moško in žensko perilo obleke, brisače, rute, robce in drugo. Izdelke volnene iz naravne in umetne svile, vrvarske in jutine izdelke, tkanine za gospodinjstvo, bombažno, svileni in trikotažni konfekcije, nogavice vseh vrst moške čevlje, ženske, otroške, nizke in visoke z usnjenimi in gumijastimi podplati. Zadruge imajo v zalogi in že prodajajo kovinske izdelke, kolesne obroče, betonsko jeklo, žico, žebelje, verige, motike, lopate, krampe, srpe, sekire, vile, grablje, škarje, žage, klešče, kladiva in drugo gospodarsko orodje, čebelarke priprave, svetilke, jedilni pribor, peči, štedilnike in druge potrebščine. Imajo tudi steklo, modro galico in druga umetna gnojila, barve, gume za bicikle, lončarsko posodo, žagan in tesan les, zidake, strefnike, apno in cement, vozove, sode, tekoča goriva in mazila, ribarske potrebščine itd.

Ker smo navedli nekaj cen za proizvode, ki jih bo kmet prodal po nižjih cenah, bomo v naslednjem navedli nekaj cen industrijskih proizvodov, ki jih bodo lahko kmetje in ribiči nakupili po vezanih cenah.

Kmet ali ribič, ki bo prodal za drugo vino, krompir, ribe ali slično po vezanih cenah, bo n. pr. lahko nakupil sladkor po 110.— L. kg, gorilni špirit po 96.— L. liter. Za 1 tisoč cigaret »Ibar« bo dal samo 667.— L. za 1.000 kom. »Zeta« pa 750.— L. za liter petroleja 19 L. za eno tono cementa 4.917.— L. za en zaboj strešne lepene od 593.— do 1.044.— L. za en kubični meter jelkovih desk 7.160.— L. za eno kuhinjsko pleskano pohištvo, mizo, kredenco, 2 stola, dva kuhinjska stola in zaboj za drva pa bo dal 17.383.— L. za 1 kg karbita 44.— L. za 100 kg superfosfata pa 650.— L. Modro galico bo lahko kupil po 74.— L. betonsko železo po 57.— L. kovane lopate po 120.— L. motike 134.— L. sekire 119.— L. in emaljirano posodo po 242.— L. za kg. Za en štedilnik, velik 75x51 bo dal 6.110.— L. za vinogradeške škarje iz kovanega jekla pa 167.— L. za en m2 šip 234.— L. En par delavskih čevljev iz goveje kože in usnjenim podplatom bo dobil za 1.717.— L. čevlje za praznik iz telečjega boksa z dvojnimi usnjenimi podplatom pa za 2.000.— L. Zenske si bodo lahko kupile čevlječke za 1.334.— L. sandale pa za 980.— L. Vašim otrokom boste kupili čevlje iz boksa za 577.— L. do 1217.— L. par. Moški si lahko kupijo obleke za 5.390.— L. zimsko suknjo za 5.357.— L. suknjo pa po 1.283.— L. meter, tkanino od 410.— do 733.— L. meter. Zenske bodo lahko kupovale platno 85 cm širine po 88.— L. cefir za srajce po 152.— L. flanelo po 129.— L. platno za žensko perilo po 133.— L. ženske maje iz bombaža po 220.— komad, ženske nogavice od 84.— do 117.— L. par. Moški pa si bodo lahko kupili hlače po 390.— L. meter, spodnje hlače po 377.— L. komad.

Omenili smo le nekaj proizvodov in cen. Zadruge so začele že prodajati po vezanih cenah. Uvedba trgovine po vezanih cenah in količine industrijskih proizvodov, ki so v prodaji,

so dokaz gospodarskega napredka in prvih uspehov jugoslovanske petletke. Te sadove uživamo tudi mi v istrskem okrožju, ki je pod jugoslovansko upravo; naša dolžnost pa je, da z načrtnim gospodarstvom in dviganjem našega kmetijstva tudi sami prispevamo tej borbi za napredek delovnega ljudstva in utrditev ljudske oblasti.

Seveda, to ni prav gospodi v Trstu, ki je občutila silen udarec in zato nima miru.

O gradnji zadrugnih domov

Sledeč vzgledu gradnje zadrugnih domov v Jugoslaviji, je naše kmečko ljudstvo v istrskem okrožju sklenilo, da noče zaostati za svojimi brati onkraj meje.

Naše vasi so še posebno potrebne takih domov, zlasti one izven obalnega pasu, ki so bile ali porušene in požgane od fašizma, ali pa ker se ves čas italijanske okupacije ni nič gradilo zaradi težkih gospodarskih razmer.

V teh vaseh, katerih poslopja ne ustrezajo niti potrebam posameznikov, ker so bila zgrajena takrat, ko naš človek na vasi ni še imel takih potreb, je težko najti primerne prostora za otvoritev zadrugne poslovalnice ali celo skladišča, kaj pa šele prostore za telesno vzgojo ali pa v kulturne namene.

Zanimanje za gradnjo domov je po vseh vaseh veliko, ker je tudi potreba velika, kajti našemu ljudstvu se je obzorje razširilo in so se potrebe povečale. Samo pomanjkanje sredstev je vzrok, da se niso začeli povsod pripravljati na gradnjo zadrugnih domov.

Vasi, ki so najbolj prizadete zaradi pomanjkanja prostorov, ki so gospodarsko na boljšem, ali kjer je duh

Novi zadrugni tečaji v Istri

Zadrugni sektor gospodarstva v Istri se vedno bolj širi in krepi. Zato potrebuje novih sposobnih ljudi, ki bodo znali dobro voditi zadruge in jih upravljati v korist vsega prebivalstva. V ta namen je bil med zimo ustanovljen prvi zadrugni tečaj v Portorožu. Tečajniki so dosegli lepe uspehe pri učenju, sedaj pa že delajo po uradih in zadrugah.

Drugi tečaj se je začel 3. maja. Trajal bo dva meseca ali morda več. Med 21 tečajniki so trije invalidi, 11 borcev NOVJ, in 12 žensk. Velika večina jih je kmetov in delavcev.

Na tečaju, ki ga vodi tov. Furlan Janko, poučujejo slovenščino, računstvo, knjigovodstvo in zadrugništvo.

Poleg tega tečaja, ki je v Portorožu za Slovence, sta še tečaja v Piranu za Italijane in v Bujah za Hrvate.

Nabirajte kumino!

Marsikateri naš kmet ali gospodinja ne ve, da se lahko dobro proda kuminovo seme. Malokateri ga nabirajo le za svojo potrebo. Koristno je, da ga nabiramo, ker ga lahko prodamo tudi v večjih količinah. Nabiranje samo ni težavno in je prav enostavno. Kot krma je kumina ničvredna, živina je niti ne pogleda, ker je pretrda in neprebavljiva. Kadar kosite, naj vaši otroci ali gospodinja pobirajo za vami iz trave kuminova stebila. Nekaj dni jih stavite sušiti na sonce, če le mogoče stavite spodaj podlago, vrečo ali drugo da se ne porazgubi seme.

vzajemnosti jačji, so se odločile na to smelo akcijo.

Prvi so bili Pučanci, ki so že začeli z gradnjo doma in ga bodo kmalu spravili pod streho. V svoji naglici in svojeglavnosti so sicer naredili nekaj napak, ki se pa drugod ne smejo ponoviti.

Marežani so prvi dali pobudo za resno zamišljen dom. Izbrali so si odbor za gradnjo zadrugne doma iz predstavnikov vseh množičnih organizacij. Le zaradi prostora, kje naj bi stal dom, se niso mogli takoj zediniti. No, končno so si izbrali krasen prostor, ki nudi vse možnosti razširjenja za vse bodoče potrebe kraja in to ne samo gospodarske, marveč tudi kulturne, socialne, telesno vzgojne in za razne prireditve, tako na prostem kot pod streho. Napravili so sami skico doma in se sedaj po njej dela načrt.

Tudi Vangel se marljivo pripravlja za svoj dom. Izvolili so si odbor za gradnjo doma, nalomili že precej kamenja in ga privlekli na gradilišče. Vsa vas se je z zanimanjem posvetila gradnji svojega doma, ker v kraju, ki je precej velik in obširen, ni niti enega primerne prostora, ki bi ležal na pristojnem mestu v vasi. Ta potreba je združila vse vaščane v misli in dejanju, da se mora dom zgraditi v najkrajšem času.

Požgane Smarje so se tudi odločile, da si vzporedno z gradnjo zasebnih poslopij zgradijo tudi zadrugni dom. Tu sicer ni opaziti takega poleta, kot v ostalih omenjenih krajih, in sicer zaradi tega, ker je mnogo Smarcev še v skrbeh, kako in kdaj si bodo sebi postavili streho nad glavo.

Izvoljen je tudi odbor za gradnjo doma in tudi izbran prostor ali, kakor že omenjeno, več kot toliko ni bilo storjenega.

Ta velika vas bo rabila tudi velik zadrugni dom, ki ne bo služil samo potrebam domače vasi ampak tudi bližnjim vsem tako na gospodarskem kakor na prosvetnem torišču. Ta dom bo moral biti pravo žarišče vasi v koprskih hribih.

Tudi po ostalih vaseh bi bilo potrebno zgraditi zadrugne domove posebno v Kortah, Košaboni, Novi vasi, Sv. Petru, Pomjanu itd.

Dočim vasi kot Dekani, Pobegi, Skofije in druge imajo na razpolago lepe prostore, ki so, kakor v Pobegih tudi last zadrugne to je konzumnega društva.

dina pa pravi, da bo »skomandiral« še kino, da bodo hodili vanj tudi iz bližnjih vasi. To pa ne vem, kdaj bo. Zadrugni dom moramo pa čimprej zgraditi.

Tone ga kar poslušaj, ni ga še slišal, da bi tako vneto govoril in se zavzemal za kako stvar. Pomislil si je, če so vsi taki ti Vanganeleci, bodo res kaj napravili.

Tone: Tudi mi ga bomo sezidali in nas ne bo sram. Tudi mi znamo nekaj napraviti. Si videl popravljen »solov«? Kamion tudi imamo sami, samo zidarjev je še premalo. V Smarjah pravijo, da bo tudi nekaj. Pepi moj meni se zdi, da bo tam največji. Kakšno »solov« imajo zdaj? To ti povem, dragi Pepi; vas je velika, ko se bodo Smarčani zavzeli, bodo napravili vruga in pol.

Pepi se spomni na trte, naglo vstane in škropi naprej, da bo dovolj vis na. V pozdrav zavpije prijatelju: Toni, tega bomo rili, ko boš prišel v Vangel k otvoritvi doma! Pohitel sem tudi jaz v Koper, da vam napišem, kar sem poslušal skrivaj od pšenice, ki že zori.

ISTRANI PA NISO s češnje padli

Ob cesti se vrstijo nizka drevesa, med zelenimi listi se ti smejejo žlahtne češnje in te vabijo. Nisem takres da ne, ampak se ne morem vzdržati. Zejen sem, češnje so pa tako lepe, da bi jih zbral kar naprej. Veje so nizke, ni mi treba na drevo. Eh, kaj hočete, Istrani so v tem pogledu bolj brihni kot Kraševci. Ali so se navadili od njih, tega ne vem. Vem samo to, da me je oče svaril, ko sem bil še pobalin in sem rad obiral češnje na domačem vrtu, da mi je dejal, kako je tisti »s češnje pal, pa ni več vstal«. Preklemano sem se bal na češnje, pa sem se vseeno splazil nanjo, padel pa vendar nisem nikoli.

No, ko sem tako zbral bolj debele ali črne, sem zaslišal pogovor. Roka mi je kar padla sama od sebe, sit sem bil češanj. Spomnil sem se tistega dne, ko sem zbral ob poti tam pod Salaro grozdje. Bilo je pred pet-

najstimi leti. Bil sem dijak s polno glavno številko in imen, v žepu pa niti križa. Na sadje pa sem bil vedno nor. Odrčal sem mali grozdčič, pa je zrastle pred menoj iz trave postava krepkega kmeta. Tresel sem se »ku žjica«, zgrabil me je za roko, zavalil in spustil.

Zdaj pa nisem bežal, obrisal sem si usta, da se ne izdam, in šel za njivo pšenice, kjer sta se pogovarjala dva kmeta. Pepi iz Vanganela je slonel na škropilnici. Toni iz Matrezig pa si je zvijal cigareto. Sel je v Koper po opravkih, spotoma pa se je ustavil pri prijatelju, ki je ob cesti škropil trte.

Nisem se jima pokazal, da sem laže sledil pogovoru. Zdaj pa vam bom povedal, kaj sta se pogovarjala. Nista stara, eden je poročen in ima več otrok, drugi pa je še fant.

Gledala sta pšenico, prijemala klas-

je v roke, štela zrnje. Lepo se jima je zdelo.

Tone: Letos pa bo dobra »enirada«, lepo zaliva.

Pepi: Skoraj da bi bilo za sedaj zadosti za nekaj tednov.

Tone: Prav imaš, zdaj je treba škropiti in žveplati, zdaj je treba sonca za trte in za žito, pa tudi za češnje, da ne segnižejo, in za krompir, da odebela.

Pepi: Dobro bomo pridelali, da ne bo kakšne toče.

Tone: Kaj govoriš o toči, povej rajši kam boš prodal in kaj boš kupil. Ali si slišal o nekih cenah, o zadrugi?

Pepi: To že dobro vem. Mi v Vanganelu bomo dali v zadrugo na vezane cene vino, krompir in še marsikaj.

Tone: To so se pa pametno izmislili. Kdor bo več pridelal, bo lahko več prodal in si bo kupil lepih stvari. Mi v Merezigah nismo ravno bogati, nekaj se bo vendar dalo prodati.

Pepi: Veš, til v zadrugi pa bodo imeli polne roke dela, če bodo hoteli vse v redu opraviti. Ne vem, kam

bodo vse to spravili, ko jim bomo začeli voziti.

Tone: Kaj ne boste zidali zadrugnega doma? V Marezigah ga bomo sezidali. Pravijo, da ga boste tudi vi. Bo kaj? Ali bi radi skrivali, da bi nas prehiteli? Vi ste po streli. Vam ni verjeti. Kar lepega dne bomo zagledali nov zadrugni dom. Pa se vam ne bomo dali kar tako mi iz Marezig.

Pepi ga pogleda, kakor bi ga hotel prebosti. Prav tega mu je bilo treba. Skoraj pozabi na trte in škropiljenje, približa se Tonetu in začne pripovedovati, kaj vse so napravili v njegovi vasi (To boste pa čitali kje drugje v tem listu).

Pepi: Pa ga boš videl, ko se boš peljal mimo v Koper. Gotovo se bo vsakokrat ustavil in pokukal noter. Boš videl, da vas bomo povabili na otvoritev, prej mi vas, kot vi nas. In lepši mora biti naš in večji kot vaš. Ko bomo mi začeli, bomo prijeli vsi kot en mož. Ali boste gledali in se čudili? In elektriko bomo napeljali v vas, pa jo bomo poslali še vam gor v vas, da vam bo svetila ponoči. Mta-